

جديد



2025-yil 1-yanvar
№ 1(53)

www.jadid-media.uz

Tilda, fikrda, ishda birlik!

Jadid

adabiy, ilmiy-ma'rifiy va ijtimoiy haftalik gazeta

2025-yil
Atrof-muhitni asrash
va "yashil" iqtisodiyot yili

BUGUNNING SHE'RI

UMR SOATLARI

"Chiq-chiq" deydi soat "11"ga imo qilib mo'ylovi bilan, to'n bichadi har kim umrga o'z qarichi – o'ylovi bilan. Osmon esa yum-yumaloq vaqt, har soati uning – bir muchal – davra qurib, yillar betoqat ajdar, asov ot bo'lib uchar. Uzun tashlab qo'yadi birday vaqt arqonni. Kimga baxt kular – osmonlardan muloyim qorday yog'adi oq-oppoq orzular; kimga esa aksi omadning, tun qop-qora tomchi tuyilar, har lahzasi garchi hayotning oltin yombi bo'lib quyilar. Umr otlig' bu kalavani chuvalatib, men-ku qand yeyman, ko'ksimdag'i ot aravani quruq olib qochmasa, deyman. Ko'z yonadi. Yurak qalqinan... Mayli, mening yukim bo'lsin zil, baxt keltirsin faqat xalqimga eshik qoqib turgan Yangi yil.

Shuhrat AZIZOV



Muhtaram vatandoshlar!
Siz, azizlarni, ko'pmillati
O'zbekiston xalqini yangi – 2025-yil
bilan chin qalbimdan muborakbosd
etaman.

Jahondagi murakkab vaziyatga
qaramasdan, o'tayotgan yil mammalatimiz
uchun qutli va barakali
bo'ldi. Buning uchun har qancha
shukrona aytasak, arziyi.

Mehnatlash xalqimizning fidokona
mehnati, siyosiy-jitmoiyoq faolligi
bilan Yangi O'zbekiston g'oyasi real
voqeqlika aylanmoqda.

Oly Majlis va mahalliy ken
gashlarga bo'lib o'tgan saylovlar
demokratik islohotlarning yangi

davriga qadam qo'yganimizni yana
bir marta tasdiqladi.

Yurtimizda yuqori texnologiyali
yangi sanoat majmualari, infra
tuzilma va logistika tarmoqlari,
avtomobil va temir yo'llar barpo
etildi. Biznes, IT va turizm sohalari
izchil rivojlanmoqda. Aholi daromad
lari va turmush sifati oshmoqda.

Mirishkor dehqon va fermer
larimiz, klasterlarimiz ishchi-xiz
matchilar mardon mehnat qilib,
mo'l hosil yetishtirdilar.

Yangi uy-joylar, bog'cha va
maktablar, olyigohlar, madaniyat va
sport maskanlari qad ko'tarmoqda.

Yurtimiz tobora obod qiyofa kasb

etmoqda. Minglab yurdoshlarimiz
Yangi yilni yangi uylarda kutib
olmoqda.

Bilimli va shijoatlari, navqiron
yoshlarimiz ulkan yutuqlarni qo'lg'a
kiritmoqda. Ayniqsa, Olimpiya va
Paralimpiya o'yinlarida erishilgan
rekord natijalari milliy sportimiz
tarixida yangi sahifa ochdi.

Fugarolik jamiyatni institutlari,
xususan, mahallaning roli va ta'siri
kuchaymoqda. Ma'naviy yuksalish
jarayonlari hayotimizda yangi kuch,
yangi harakatga aylanmoqda.

Global ahamiyatga ega
tashabbuslarimiz jahon ham
jamiyatni tomonidan qo'llab-quv

vatlanmoqda. Xalqaro maydonda
O'zbekistonning raqobatbardosh
mamlakat, ishonchli hamkor si
fatidagi obro'-e'tibori yuksalib
bormoqda.

Hech shubhasiz, bularning
barchasi diyorimizdag'i barqarorlik,
do'stlilik va hamjihatlik natijasidir.

Bugungi shukuhli oqshomda siz,
azizlarga, olijanob va bunyodkor
xalqimizga halol mehnatingiz, ona
yurta sadoqatingiz uchun samimiy
minnatdorchilik izhori etaman.

Qadri do'star!

Biz 2025-yilga mamlakatimizda
Atrof-muhitni asrash va "yashil"
iqtisodiyot yili deb nom berdik.

Asosiy maqsadimiz – inson va
tabiat muvozanatiga asoslangan
tizim yaratishdir.

Yangi yilda biznes uchun yanada
keng imkoniyatlar yaratiladi. Xususiy
mulk daxsizligini ta'minlash, xorijiy
investitsiyalarni faol jalb etish
ishlarini qat'iy davom ettiramiz.

Ijtimoiy sohalari, ish haqi, pensiya
va stipendiyalar, nafaqalar migordonini
oshirish e'tiborimiz markazida
bo'ladi.

Farzandlarimizning zamonaviy
bilim va kasb-hunar egalari, bar
kamol bo'lib tarbiya topishlari uchun
bor kuch va imkoniyatlarimizni
safarbar etamiz.

Ilm-fan, ta'lim, sog'liqni saq
lash, madaniyat va san'at,
sport sohalariga e'tibor yanada
kuchaytilridi.

Muhtaram faxriyalarimiz, xotin
qizlar va yoshlarga g'amxo'rlik
qilish, ijtimoiy himoya samarasini
oshirish ustuvor vazifamiz bo'lib
qoladi.

Qurolli Kuchlarimiz salohiyatini
mustahkamlash, harbiy xizmatchilar
va ularning oila a'zolarini qo'llab
quvvatlash ishlarni yangi boscigha
ko'taramiz.

Muxtasar aytganda, "Inson
qadri uchun, inson baxti
uchun!" degan olijanob maqsadni
barchamiz birgalikda amalga
oshiramiz.

Aziz va muhtaram yurdoshlar!
Barchangizni, chet ellardagi
vatandoshlarimiz, xorijiy hamkor
va do'starimizni bugungi qutlug'
bayram bilan yana bir bor chin
dildan tabriklayman.

Yangi yil har bir inson, har bir
oilaga, jonajon yurtimizga katta
katta yutuq va omadlar olib kelsin!

Hamma ezgu niyatlarimiz
ro'yoga chiqsin!

Yangi yil barchamizga muborak
bo'lsin!

Shavkat MIRZIYOYEV,
O'zbekiston Respublikasi
Prezidenti

YURGAN – DARYO

JOZIBADOR SAYYOHLIK MARKAZI

2024-yil davomida O'zbekistonga jami 8,6 million nafar sayyoh tashrif buyurdi. Ko'rsatilgan turizm xizmatlari eksporti 2,7 milliard dollarni tashkil etdi. 2023-yilning shu davriga nisbatan ushbu ko'rsatkich 1,5 barobarga o'sdi. Sayyoohlarning o'rtaча xarajatlari 2022-yilga nisbatan 1,5 barobarga oshdi. (Davomi 3-sahifada)

YILBITIK



SO'Z DOVRUG'I

"Jadid" gazetasini bir yil davomida o'z o'quvchilarining qo'liga va qalbiga yetib bordi. Uning sahifalarida chop etilgan juda ko'plabi manbalar O'zbekistonning yaqin tarixidagi eng qiziq, eng murakkab va shonli jadidlik harakatining mazmun-mohiyatini o'zida ifoda etdi. To'g'risi, jadidlik harakati, xususan, Jadid adabiyoti mutaxassislar tomonidan bir asrdan beri o'rganib kelinan. Sobiq tuzum zamoniqidagi tadqiqotlarda ularga turilcha yondashuvlar bo'ldi. Hukmon davr mafkurasingin korchalonlari jadidlik harakatini g'ayrilmiy ravishda baholadi. Sun'iy tarix yozguvchilar xalqqa jadidlarning haqqoniy g'oyalarini, orzu-niyatlarini asl holida ko'rsatmaslikka urindi. Bir necha avlodga o'z bobolari "dushman" sifatida tanitildi. Necha o'n yillar haqiqat quyoshining yuzini qora bulut qoplab turdi. O'ylab qaralsa, jadidlik harakatining asos-negizida millat va Vatan tuyg'usi, istiqbol va istiqbol qayg'usi mujassamdir. Shunday g'oya va fikri uchun jadidlar qamaldi, surgun etildi, qatag'on qilindi. Gazeta o'z sahifalarida ayini tarixiy haqiqat bayonini taqdim etdi.

Gazetada bugungi ijtimoiy-siyosiy hayot, madaniy-maishiy turmush muammolari bilan uyg'unlashgan jadid allomalarining fikrlari taqdim etib borildi. Xususan, "Yurt qayg'usi", "Mutolaa", "O'zbek tilim – o'z tilim", "Bedorlik" kabi qator ruknlarida berilgan maqolalar ko'pchilikning e'tiborini tortdi.

(Davomi 2-sahifada)

ONAJONIM – TABIAT

YASHIL BOG'LAR –



Inson yashashi uchun zarur bo'lgan ne'matlardan
biri – havo. Odamzod kistorodsiz atigi 2–5 daqqaq
yashashi mumkin, xolos. Shunday ekan, dovdaraxtlar,
hayotbaxsh gulzorlar, qisqa aytganda,
musaffo havo – tirikligimiz manbayi. Yurtimizda
"Yashil makon" umummiliy loyihasining amalga
oshirilayotgani ortida inson qadri masalasi turibdi.

HAYOTIY EHTIYOJ

Bugungi globallashuv, aholi, sanoat korxonalarini ko'paygan,
tabiiy resurslarga putur yetkazilayotgan bir sharoitda
ko'kalmashtirish hayotiy ehtiyoja aylandi. Atrof-muhitni
ko'z qorachig'iday asrab, xonardonimiz, hovli-joyimiz,
ko'chamiz, qishlog'imiz, mahallamiz, shahar-tumanimizni
ko'kalmashtirish, obodonlashtirish, avlodlarga tabiat
ne'matlarni boricha yetkazish – burchimiz. Shu nuqtayi
nazardan, davlatimiz rahbari ta'biri bilan aytganda, "Yashil
makon" umummiliy loyihasi bu – bir yillik tadbir emas.

Mazkur loyiha doirasida respublikada qariyb 50 mln tup
nihol o'tqaziladi. Buxoroda esa 7 millionga yaqin daraxt va buta
ko'chatlari o'tqazish rejalashtirilgan. Ayni paytda jarayon qizg'in
pallaga kirgan. Mutaxassislarining fikricha, Buxoro iqlimi juda
murakkab.

(Davomi 2-sahifada)

BUGUNNING NAFASI



EL SALOMAT – KO'NGIL TINCH



Insoniy qadriyatlar moliyaviv va maishiy farovonlik bilangina o'chanmaydi. Kishi jismonan sog'iom bo'imsa, moddiy boylik hayotning haqiqiy mohiyatini yashiradigan tashqi qobiq bo'lib qolaveradi. Shu jihatdan har bir ijtimoiy shaxs salomatligi nafaqat uning o'zi, balki u yashayotgan davlat uchun ham muhimdir. So'nggi yillarda mamlakatimizda amalga oshirilgan islohotlar boshidayoq ilk e'tibor tibbiyot sohasiga qaratilgani ham bejiza emas, albatta.

Xususan, o'tgan 2024-yilda 33,4 trillion so'm faqat tibbiyot sohasini rivoylantirishga yo'naltirildi. Mana shu mablag'lar evaziga kasalliklarni erta anqliash va profilaktika qilish maqsadida respublika aholisining 95,5 foizi xatlovdan o'tkazildi va tekshiruvlar natijasida anqliangan 8,5 million nafer bemorlarning 25 foizi sog'iomlashtirildi. Tez tibbiy yordam shoxobchalar soni 1766, tez tibbiy yordam brigadalari 2838, zamonaviy reanimatsiya avtoulovlar soni esa 510 taga yetkazildi. 11 ta investitsiya loyihibariga asosan 1246 turdag'i tibbiy jihozlar tibbiyot muassasalariga yetkazib berildi.



Hududlardagi tibbiyot birlashmalarining eski binolarni qurish-ta'mirlash ishlariga ham 1,3 trillion so'm sarflanib, kasalxonova oilaviy shifoxonalarning eskirgan imoratlari to'lig'icha yangilandi. Bemorlar shifokorga kirish uchun tor va sovuq yo'laklarda navbat kutib turmaydigan bo'ldi. Qabul bo'limlari elektron tizimga o'tdi, bemorlarning shifokor-nazoratiga kirish vaqtini masofadan turib bermalol belgilash imkoniyatlari yaratildi.

Ayniqsa, bunday ishlar respublikamizning olis tumanlarida amalga oshirilayotgani juda quvonrali hol. Jumladan, Samarqand viloyatining chekka huddularidan biri – Paxtachi tuman tibbiyot birlashmasiga qarashli tuman markazi shifoxonasida ham bugun butunlay boshqacha voqeleg. Bu yerda ayni kunlarda 278 o'rinci kasalxona binosini qayta ta'mirlash ishlari yakuniga yetay deb turibdi. Eng katta rekonstruksiya ishlari jonlantrish bo'limida amalga oshirildi. Binoning qabul bo'limiga tegishli qismi yangidan qurildi. Yo'laklar to'liq asfaltlandi, shifoxona hovlisi zamонави landshaft dizayni asosida ko'kalamlashtirildi.

Amalga oshirilayotgan ishlar faqat qurilish-ta'mirlash bilan bog'liq emas, albatta. Islohotlar birlashmada faoliyat olib borayotgan ishchi-xodimlar shijoatiga ham yaxshigina ta'sir o'tkazdi. Bosh shifokordan

tortib oddiy xizmatchigacha birlashmaning moddiy-teknik bazasini yaxshilash maqsadida "Open budget" ijtimoiy tashabbuslar loyihasi doirasida faol ishtirop etib, qo'shinchaga mablag'ni qo'lga kiritdi. Pirovardida MSKT (Multispiral kompyuter tomografiysi), statsonian va portativ rentgen, sun'iy nafas olish apparatlari, defibriliyatorlar, garstro-fibroskoplar, bioximik va gemitologik analizatorlar, PZR uskunalar, uchta gemodializ apparati, eng yangi jarrohlik uskunalar va birlashma tarkibidagi hududiy bo'limlarga 16 dona EKG apparatlari olindi. Elektr bilan bog'liq muammolar sodir bo'lmashi uchun markazi shifoxonaga 100 kvt. dizel generatori va tashqi zamonaviy quyosh datchiklari ham o'rnataldi.

Boshqa tumanlardagi markazi shifoxonalari nisbatan bizda diagnostika va davolash salohiyati yuqoriladi, – deydi Paxtachi tuman tibbiyot birlashmasi rahbari Ulug'bek Suvonov. – Imkoniyatlarimiz kengaydi, yuqori texnologik jarrohlik ishlari shu yerning o'zida amalga oshirayapmiz. Endoskopik, laparoskopik, artroskopik operatsiyalarini tajribali shifokorlarimiz o'tkazmoqda. Eng katta muvafaqiyatlarimizdan biri esa chanoq son bo'g'ini endoprotezlash amaliyoti yo'lg'a qo'yildi. Shuningdek, uchta tumanlararo – qo'shma shikastlanish va o'tkizish.

yurak-qon tomir kasalliklari, gemodializ va hushyoxrona markazlari faoliyatini ham yo'lg'a qo'yidik. Maqsad – bemorlar uchun qulay shart-sharoitlarni yanada ko'proq yaratish, odamlarning dardiga davo istab uzoq masofalarga ovora bo'lib yurishlarining oldini olish, tibbiy xizmat tezligini va sifatini yaxshilash.

Darhaqiqat, tuman miyosida xalq salomatligini yaxshilash va buning uchun yetarli qulayliklarni oshirish maqsadida qilinayotgan ishlar o'zsamarasini bermoqda. Hozirgi kunda har ikki ming kishi uchun bitta tibbiyot brigadasida faoliyat yuruyapti, tibbiyot klasterlari ishlaamoqda. Birlashmaga qarashli beshta oilaviy poliklinika, o'n bitta shifokorlik punktlari internet va lokal tarmoqlar bilan ta'minlangan. Birlamchi tibbiy xizmat "Bir qadam" tamoyili asosida tashkil etilmoqda.

SARHISOB: 2024 -YILDA TIBBIYOT

2024-yilda tibbiyot sohasida kasalliklarni erta anqliash va profilaktika qilish maqsadida yurtimiz aholisining 34,8 mln naferi (95,5 foizi) tibbiy xatlovdan o'tkazilib, anqliangan 8,5 mln nafer bemor sog'iomlashtirildi.

Sog'liqi saqlash tizimida "Elektron poliklinika" va "Elektron shifoxona" axborot tizimlari takomillashtirilib, "Yagona tibbiyot axborot tizimi" (DMED) joriy etildi. Mazkur tizim Toshkent shahri, Sirdaryo viloyati va Qoraqalpog'iston Respublikasidagi birlamchi bo'g'in muassasalarida to'liq ishga tushirildi.

Shu o'rinda shifokorlarning tibbiy bilimiya malakasini oshirish va qayta tayyoralash yo'nalishlarini transformatsiya qilish masalasida ham olg'a qadamlar qo'yilayotganini aytib o'tish joiz. 2023-yilda ikki nafer shifokor jarrohlik va travmatologiya-ortopediya yo'nalishi bo'yicha Novosibirsk shahrida o'quv kurslarida tajriba orttirib

qaytg'an bo'lsa, o'tgan yili ulardan yana o'n nafari Belorussiya respublikasining nufuzli klinikalariga malaka oshirish uchun yuborildi. Qirqdan oshiq oilaviy shifoxona xodimlari Samarqand davlat tibbiyot universitetining kardiologiya kafedrasini EKG kursida qayta o'qitildi.

Jonlantirish bo'limida tashqaridan kela-yotgan chang, infeksiya va har xil turdag'i viruslarning ushlab qolinishi, bemorlar steril holatda saqlanishi uchun asseptik havo almashinuv sistemi o'rnatilgan. Mikroblarni o'dirib turuvchi ultrafiolet lampalar yo'laklar bo'ylab qo'yilgan. Devor har tomonidan antibakterial qoplamalar bilan qoplangan. Har bir bemorning bosh tarafida kardiomonitor, xonalarda esa kislorod tarqatuvchi apparatlar ishlab turibdi.

– Gemodializ jarayoni to'rt saat davom etadi, – deydi bo'limning navbatchi hamshirasi Go'zel Maxfiratova. – Yillar davomida bemorlar ana shu to'rt saatlik muolaja uchun kasal holiga uzoq yo'il bosib, viloyat markazi yoki Kattaqo'rg'on, Navoiy shaharlariga borishiga to'g'ri kelar edi. U yerda ham navbat kutib qynishardi. Buyragi ishlamagan odamning organizmi zaharanaveradi. U har ikki-uch kunda buyrak tozalatib, qonini yuvdirib turishga majbur. Tez-tez muolajaga qatnashning o'zi bo'ladimi? Bo'limning tashkil qilingani bemorlarimiz og'irini engil qildi, xarajatini kamaytirdi. Dori-darmonlar ham to'lig'icha davlat hisobidan kasalxonaning o'zida beriladi, bemor ovora bo'lmaydi.

Ha, halqimizning mana shunday e'tiborga ehtiyoji bo'edi. Ayniqsa, tanasiga kirgan dard bilan olishib, quvvatli pasaygan xasta insonlarning mushkuli oson bo'layotgani har qancha ta'rifga arzysi. Yuqorida sanab o'tganlarimizdan tashqari respublika bo'ylab "Elektron poliklinika", "Elektron shifoxona" axborot tizimlari ham takomillashtirildi. "Yagona tibbiyot axborot tizimi" (DMED) joriy qilindi. Shu yilning o'zida Toshkent shahridan boshlab qo'llanilishi rejalashtirilgan "elektron retsept tizimi" ni joriy etishga qaratilgan pilot loyihibar tasdiqlandi. Unqa ko'ra bemorlarga dori vositalari dorixonalardan to'g'ridan to'g'ri bepul tarqatiladi. Muhimi ham shu, bu elning joni sog', ko'ngli tinch bo'lsin!

Muhayyo PIRNAFASOVA

Boshlanishi 1-sahifada.

SARHISOB: 2024 -YILDA TURIZM

Buxoro viloyati kesimida tahlil qilinganda, o'tgan yilning so'nggi 9 oy mobaynida viloyatga 1 million 118 ming nafer xorijiy sayyoh tashrif buyurdi. Bu o'tgan yilning shu davriga nisbatan 16,8 foizga ko'pdidi. Eksportda turistlarga xizmat ko'sratishdan olingan daromad 279,1 million AQSh dollarga yetdi.

Ma'lumki, Buxoro noyob tarixiy obidalar, me'moriy ansambllari va ko'p asrlik madaniyati bilan mashhur. Qadimiy shahar YUNESKOning Butunjalon merosi obyekti sifatida o'z sayyohlik infra-tuzilmasi bilan butun dunyo sayyohlarini doim qiziqirtilib kelgan. Xalqaro turizm bozoridagi raqobatbardoshlikni ta'minlash va sayyohlar sonini sezilarli darajada oshirish uchun esa, transport infra-tuzilmasini takomillashtirish, yo'llarni rekonstruksiya qilish va to'g'ridan to'g'ri aviaqatnovlar sonini ko'paytirish muhim o'rinni tutadi. Ayni jihatlarga qaratilgan e'tibor tuyafli viloyatda turizm sohasida salmoqli yutuqlarga erishildi.

Darhaqiqat, 2024-yili viloyatda turizm infratuzilmasini rivojlantirish maqsadida sayyohlik tajribasini yaxshilash, xorijiy va mahalliy mehmonlar tashrifini rag'bata-lantiruvchi tashabbuslar doirasida keng ko'lamligi ishlar qilindi. Xususan, ichki turizmni rivojlantirishga yo'naltirilgan "O'zbekiston bo'ylab sayohat qill!" dasturi bo'yicha boshqa viloyatlardan 3,1 million kishi tashrif buyurdi. Mahalliy aholiga o'z mintaqasining tarixiy merosini chuqrroq tushunish imkonini beruvchi ma'rifiy sayohatlar va madaniy tadbirlarni o'z ichiga olgan mazkur dastur tarixiy joylarga, shuningdek, etnik-madaniy turizmni rivojlantirishga xizmat qiluvchi ekskursiyalar tashkil etishga turki berdi.

Yangi turar joy binolarni barpo etish va transport infratuzilmasini yaxshilash,

JOZIBADOR SAYYOHLIK MARKAZI



ko'sratilayotgan turizm xizmatlari hajmini oshirish borasidagi sa'y-harakatlar ham Buxoroning turizm markazi sifatida jadal rivojlanayotganidan dalolat. Sunday chora-tadbirlari viloyat iqtisodiyotiga uzoq muddatli jibiy ta'sir ko'satib, madaniy tarixiy merosini asrab-avaylashga xizmat qiladi.

Xalqaro sayyohlik oqimining ko'payishi mintaqanining madaniy va tarixiy merosini targ'ib qilish bo'yicha olib borilayotgan maqsadli sa'y-harakatlar samarasidir. Ayniqsa, tarix va etnik an'analarga asoslangan yangi sayyohlik mahsulotlari turi ko'paygani sabab xorijlik sayyohlarda mintaqaga qiziqish yanada kuchaydi. Abu Ali ibn Sino tug'ilib o'sgan Afshona qishlog'ida barpo etilgan "Etnik turizm shaharchasi" ana shunday loyihalardan biri

Gastronomik ko'chalar va etnik aholi punktlari barpo etilyapti. Bunday aholi punktlarida sayyohlar mahalliy urf-odatlar, hunarmandchilik va qadimiy tangalar, mehnat qurollari va artefaktlar bilan tanishishlari mumkin. Milliy taomlar namoyish etiladigan gastronomik ko'chalar esa sayyohlarga O'zbekiston pazandalik an'analari bilan yaqindan tanishish imkonini bermoqda. O'zbek milliy taomlarini tayyoralash bo'yicha muntazam tashkil etilayotgan festival va mahorat saboqlari sayyohlarning qiziqishlarini yanada kuchaytiradi.

O'zbekistonda ekoturizm va madaniy turizmni rivojlantirish barqaror turizmning muhim yo'naliishi hisoblanadi. Mamlakatning tabiiy boyliklari, jumladan, tog'li hududlar, qo'riqxonalar va cho'llar ekoturizm yo'naliishlari uchun asos bo'ladi. Bu nafaqat turizmni rivojlantirish, balki tabiiy landshaftlarni asrab-avaylash, ekologiya va barqaror turizmga bo'lgan qiziqishni ham oshiradi.

Turizm infratuzilmasini kengaytirish va turli toifadagi sayyohlar uchun qulayliklar yaratish maqsadida mintaqada yangi ko'ngilochar hududlar, jumladan, akvaparklar va boshqa turistik majmuvalar barpo etilmoqda. Masalan, To'dako'lda bolalarga mo'ljalab qurilayotgan akvaparkda suv attraksionlari, basseynlar, dam olish va ovqatlanish joylari bo'ladi. Bundan tashqari, 60 dan ortiq yangi joylashtirish obyektlari, jumladan, mehmonxonalar, hostellar va isitiladigan mehmon uylarini quirish rejalashtirilgan.

2025-yilda viloyatda umumiy qiymati 106,4 million dollarlik 44 ta investitsiya loyihasini amalga oshirish rejalashtirilgan. Shundan 20 million dollarli to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalardir. Bu loyihibar qatorida 37 ta mehmonxona, 1 ta hostel, 3 ta motel, 1 ta restoran, ekoturizm markazi va yirik turistik savdo majmuasi barpo etiladi.

Bunday yirik xorijiy investorlarni jalb qilish nafaqat turizm infratuzilmasini yaxshilashga, balki mehmonxona va restoran biznesiga ilg'or texnologiyalarni joriy etishga munosib hissa qo'shadi. Bu esa sayyohlarga xizmat ko'sratish sifatini sezilarli darajada yaxshilab, xalqaro va ichki turizmni yanada rivojlantiradi.

Tahliilarga ko'ra, mazkur loyihibarning amalga oshirilishi natijasida 2025-yilda Buxoro viloyatiga tashrif buyuradigan sayyohlar soni 6,1 million kishi ga yetishi, turistlar ko'payishi va infratuzilmaning yaxshilanishi evaziga turizmdan tushadigan daromad 550 million dollar gacha oshishi kutilmoqda. Bir so'z bilan aytganda, kiritilayotgan investitsiyalar yangi ish o'rinalari yaratish, xizmatlar sifatini yaxshilash va sohadan tushadigan daromadlarni oshirishga xizmat qiladi. Ushbu loyihibar mamlakatni xalqaro sayyohlar uchun jozibador manzilga aylantradi va turizm xizmatlari eksportini oshirish orqali barqaror iqtisodiy o'shishni ta'minlaydi.

Ushbu tashabbuslarning amalga oshirilishi sayyohlarning yurtimizda o'rtacha bo'yish muddatini 4 kundan 5,5 kunga oshirishga, qariyb 10 ming yangi ish o'rni yaratishga, turizm sanoati va unga aloqador tarmoqlarda 80 ming kishini ish bilan ta'minlashga olib keladi. Natijada Buxoro nafaqat jozibador sayyohlik maskaniga, balki mintaqaning barqaror iqtisodiy rivojlanishini ta'minlaydigan, uning uzoq muddatli ravnaq topishi uchun sharoit yaratadigan muhim xalqaro turizm markaziga aylanadi.

Olim ASTANAQULOV,
O'zbekiston xalqaro islam akademiyasi
Islom iqtisodiyoti va moliyasi,
ziyarat turizmi kafedrasini mudiri,
professor

TILAKLAR

Muhammad AHMEDOV,
O'zbekiston Qahramoni**"DEHQONKI,
DONA SOCHAR..."**

Asli, bolaligimdan yer bilan tillashib kelyapman, umrim tuproq kechib o'tmoqda. Bitta bug'doy, bitta chigit uchun yer tishlab, loy changallagan davrlarimiz bo'ldi. Lekin bugun noroziligidan yo'q. Mehnatimdan rizq keldi, elga tanildim. Shu kunlari bolalikda o'qiganim hazrat Navoiyning so'zlarini tez-tez yodimga tushadigan bo'lib qolgan: "Dehqonki, dona sochar, yerni yormoq bila rizq yo'lin ochar..." Shukrni, o'zigaqina emas, butun elga rizq ulashshiga asl dehqonlar qadr topgan zamontlarga yetishdik.

Og'zini to'ldirib, bozorlarimiz to'kin, deydiqanlarning aksariyati bu to'kinlik ortida dehqon-u fermerlarning mashaqqatlari mehnati yotganini ba'zan o'ylamaydi. Lekin dehqonning o'zi mehnatinining mashaqqatidan ko'ra, yaratilgan imkon-u sharoitdan foydalanib qolishni ko'zlayapti. Chunki yildan yilga daromadi ortib, yetishtirgan mahsuloti ichki bozorlardan toshib, xorij mamlakatlariga eksport bo'lmoida. Eng muhimi, u mehnati munosib qadr topganidan xursand.

Bugun shunchaki dehqon bo'lismning o'zi kamlik qiladi, fermer bo'lish tadabirkor bo'lish ham demakdir. Biz 2024-yilda fermer xo'jaligimizda dehqonchilikka yangi agrar texnologiyalarni joriy qilib, yoqilg'i, mineral o'g'it sarfni tejab, texnika va ish kuchini kamaytirishga erishdik. Natijada olayotgan foydamiz keskin ortdi. Yuz gektar yerdan tejalgan 362 million so'm mablag' yonimizga qoldi. Bu mablag' ishchilarimizning oilasiga to'kinlik, mahallamizga farovonlik boisi bo'lmoida.

"Jadid" gazetasini yurtimizda yuz berayotgan shunday olamshumol ishlarni xolis va haqqoniy yoritgani uchun ham mutazam o'qib boraman. Yangi yilda gazeta xodimlariga ham, ayniqsa, uning o'quvchilariga uzoq umr, farovon turmush, ish va ijodiga baraka tilayman.

Vali Savash YELOK,
Ankara Hoji Bayram Vili
universiteti professori:

Assalomu alaykum, muhtaram "Jadid" gazetasi jamoasi va qadqli gazetxonalar, barchangizni Yangi yil bayrami bilan muborakbos etaman.

To'g'risi, "Jadid" men uchun ehtiromga munosib bir minbarga aylandi. O'tgan 2024-yilda Toshkentga ikki marta xalqaro ilmiy anjumanga bordim. O'shanda hamsafar professor yo'ldoshlarim bilan birga "Jadid" gazetasini tahririyatida mehnmon bo'ldik. Bosh muharrir Iqbol Mirzo, tahririyat xodimlari bilan fikr almashib suhbatalashdik.

"Jadid"da o'zbek shoiri Botu haqida maqolam bosildi. Bundan xursand bo'ldim. Darvoqe, gazetada bizning Hoji Bayram Vili universiteti professori, jadidshunos olim Zaynobiddin Abdirashidovning bir necha jiddiy maqolasi yoyinlandi. Shu zaylda, demoqchimanki, bizning ilmiy-pedagogik jamaa bilan siz "Jadid"lar orasida o'zaro hamkorlik yo'lg'a qo'yildi:

TADQIQOT

**XUN EVAZIGA KELTIRILGAN QO'LYOZMA
yoxud "g'alati mashhur"lardan biri xususida****HAQ DA'VOSIDAGI YOLG'ON**

Xuddi rost so'zdek xalqning inonchiga aylanib qolgan yolg'onlarga nisbatan qo'llanadigan "g'alati mashhur" degan ibora bor. Bu ibora ko'pincha tanqli shaxslar va tarixiy voqealodisalarga oid noto'g'ri ma'lumotlar, mish-mishlarning omma orasida keng yoyilib, haqiqat to'nini kiyishiga nisbatan qo'llaniladi.

Qalamga olmoqchi bo'lganimiz ilmiy muammo ham ana shunday "g'alati mashhur"lardan. Masalaga teranroq nazar solish uchun ilmiy jamoatchilikka ma'lum bo'lgan ayrim dalillarni keltirmoqni jozib deb bildik: atoqligi navoiyshunos olim, professor Hamid Sulaymon 1968-yili Alisher Navoiyning 1466-yili ko'chirilgan devoni qo'lyozmasining faksimil nashrini "Ilk devon" nomi bilan nashr ettiradi. Ushbu qo'lyozma Sankt-Peterburgdagagi davlat xalq kutubxonasida 564-raqam bilan saqlanadi. Qo'lyozma rus yozuvchisi va diplomati Aleksandr Griboyedovning xuni bahosiga Eron shohi tomonidan 1829-yili sovg'a qilingan ekan.

Hamid Sulaymonning fikricha, "Hirot badiiy qo'lyozmalarining shoh kitoblaridan bira bo'lgan bu devon Navoiy zamonasining buyuk san'atkor xattoti, "xattotlar sulton" deb shuhrat qozongan Sultanoli ibn Muhammad Mashhadiy (836-926/1432-1520) tomonidan 870/1465-1466-yili ko'chirilgan. Binobarin, mazkur devon shoirning 25 yoshgacha ijod qilgan she'laridangina tashkil topgandir".

Ushbu devonning badiiyati, Navoiy lirikasining xronologiyasidagi o'rnini va amahiyati haqida Hamid Sulaymon, Porso Shamsiyev, Yoqubjon Is'hogov, Abdugodir Hayitmetov, Abdurashid Abdu'afurov, Dilorom Salohiy, Nodir Ramazon, Aftondil Erkinov, Rustam Jabborov singari olimlarning tadqiqotlarida qimmatli ma'lumotlar mavjud. Ayni chog'da, asosiy savol ochiq qolmoda – fan tarixida "Ilk devon" nomi bilan mashhur bo'lgan qo'lyozma haqiqatining ham Navoiyning muxlislari tomonidan tartib berilgan, ammo shoirning o'zi ko'rмагan ilk devonim? Ushbu devonda Navoiy yigirma besh yoshgacha yaratgan lirik asarlar jamlangan rostmi?

Bunday zalvorli savollarga bir maqolada batafsil javob berish amrimahol. Katta tadqiqotlarga mavzu bo'ladijan mazkur masalaga oyindin kiritish uchun bu galcha qisqa chizgilar bilan kifoyalananamiz.

TILDAN DILGA KO'CHGAN SATRLAR

Alisher Navoiy aynan qaysi g'azallarini o'spirinlik va yigitlik chog'ida yaratgani haqida aniq xulosaga kelish mushkul. "Xazoyin ul-maoni" kultiyotiqa qat'iy tartib asosida kiritilgan 2600 ta qazaldan ayrimlari haqida mualifining o'zi boshqa asarlarida ma'lumot bergen.

Jumladan, "Holot Sayyid Hasan Ardasheri"da shoir umri davomida "ota masobasida" (ornida) – yuksak maqomda bo'lgan Hasan Ardasheri bilan ilk uchrashvi Hirotda kechganjan xotiriyadi. Mazkur diyorlashuv Sulton Ibrohim Mirzo Hirotda hukm yuritgan yilga to'g'ri kelganini qayd etib o'tadi. Abdurrazgo Samarqandiy "Matla'i sa'dayn va majma'i bahrayn" asarida shahodat berishicha, Ibrohim Mirzo 1456-yili qisqa muddat Hirotni egallagan. Bu vaqtida Navoiy endi o'n besh-o'n olti yoshga to'lgan bo'lsa hamki, uning q'azallari tillardan tillarga, dillardan dillarga ko'cha boshlagan ekan: "Chun ul avqotda faqirning nazmlari Xurosonda shuhurat tutub erdi, alar dag'i iltifot qilib, ba'zi abyotni ko'p o'qular erdi va majolisda xushvaqt bo'ulurlar erdi".

Ul jumladin bu matla'durkim, fard:

Furqatingdin za'faron uzra to'karmen lolalar,
Lolalar ermaksi bag'rimdin erur pargolalar.

Yana bir bukmik:

UI parivashkim bo'lubmen zor-u sargardon anga,
Ishqidin olam manga hayron-u men hayron anga.

Bu baytni dag'i ko'p o'qular edikim:

Labing ko'rgach iligim tishlaram har dam tahayyurdin,
Ajab holatki, tutmay bolni barmoq yalaydurmen.

Masnaviydin bu bayt yodralarda erdi:

Har nechaki puxta bo'lsa tadbir,

Berur anga go'shmol taqdир.

Navoiy "Holot Pahlavon Muhammad" asarida aziz zamondoshi bilan bog'liq xotiralarini eslash asosida Abu Said Mirzo davrida Mashhadol bo'lgan qiziqari voqeani keltiradi. Tabib Mavlon Abdussalom Sheroziy masofisi (bod, revmatizm) bilan og'igan yosh Alisherga muolaja uchun uqalash usulini tavsiya qiladi. Tabobatdan yaxshi xabardor va o'sha kezlar Mashhadda bo'lgan Pahlavon Muhammad Navoiyga mehribonlik ko'rsatib, bu ishni o'zi bajarishini aytadi. Suhbatlardan birida u yosh shoirdan turkiy qalam ahliidan qay birini ma'qul ko'rishini so'aydi. Navoiy avvaliga barcha shoirlarini surmat qilishini aytadi. Lekin Pahlavon Muhammad ular orasida tafovut bor, takallufi qo'yib, o'zingiz eng ma'qulini aytib, deb qistagach, Navoiy "Lutfiy – bu qavmning ustodi", deya javob beradi. Pahlavon Muhammad nega Sayid Nasimiyni esga olmaganini so'raydi. Navoiy Lutfiying majoz yo'sinida she'r aytishi, Nasimiyning she'rлari esa haqiqat tariqida bitilganini bayon etadi. Shunda Pahlavon Muhammad Nasimiyning she'riyat zoheran majoz, ma'no jihatidani esa haqiqat yo'sinidadir deydi wa o'sha kuni Navoiy tomonidan tongda yozilib, halil hech kimga ko'rsatilmagan g'azalni yoddan o'qiydi, maqta'dagi "Navoiy" taxallusi o'rniiga "Nasimi'y"ni qo'yadi:

Gar Navoiy siybarlar vaslin istab ko'rsa ranj,

Yo'q ajab, nevchungi, xom etgan tama' ranjur erur.

Navoiy bu holdan hayratga tushadi. G'azal yozilgan qo'ozinini tekshirib ko'radi – varaq o'z joyida turgan edi. Ertasi tongda Pahlavon Muhammad uch-to't kishini o'sha g'azalni o'n ikki yil burun Abulqosim Bobur majlisida "tinglab, yod olgani"ni isbotlash uchun guvoh o'laroy

keltiradi. Boz ustiga, ular ham g'azalni yoddan aytib beradilar. Navoiyning taajibu chandon ortadi.

Keyin ma'lum bo'ladiki, Pahlavon Muhammad o'sha kuni yosh shoirning liboslarini orasidan yangi g'azal qo'lyozmasini topib, yod oladi va yana joyiga qo'yadi. So'ng esa boyagi hazil sahnasini uyustiradi.

Navoiyning yoshlik davri ijodiga oid yana bir manba – Xondamirning "Makorim ul-axloc" asaridir. Unda keltirilishicha, o'z davri malikulkalomi bo'lgan Mavlono Lutfiy o'smir Navoiyning "Orazin yopqoch..." deya boshlanuvchi g'azalini eshitib, "Agar imkon bo'lganida o'n ming dastlub ortiq bo'lgan turkiy va forsiy she'rлarim devonini ushbu baytg'a alishitrirdim", degan ekan.

Navoiyning o'zi bergan guvohlikka asoslanib, biz beshta g'azalni qat'iy ravishda shoirning o'smirlig davriga mansub deb bilamiz. Ushbu g'azallar ilk rasmiy devon – "Badoye" ul-bidoya'da quyidagi tartibda keltirilgan:

Ul parivashkim, bo'lubmen zor-u sargardon anga,
Ishqidin olam manga hayron-u, men hayron anga.

(23-g'azal).

Orazin yopqoch, ko'zumdin sochilur har lahza yosh,
O'ylikim paydo bo'lur yulduz, nihon bo'lg'ach quyosh.

(285-g'azal).

Furqatingdin za'faron uzra to'karmen lolalar,
Lolalar ermaksi, bag'rimdin erur pargolalar.

(140-g'azal).

Har qayon boqsam ko'zung'a ul quyoshdin nur erur,
Har sari qilsam nazar, ul oy manga manzur erur.

(179-g'azal).

Meni bedil sanga jon o'ynamoq birla yaraydurmen,
Bale, sen tiflini bu tuhfa birla arg'adaydurmen.

(525-g'azal).

Labing ko'rgach, iligim tishlaram har dam tahayyurdin,
Ajab holatki, tutmay bolni barmoq yalaydurmen.

UCH DALIL

Sanab o'tilgan g'azallardan faqat "Ul parivashkim bo'lubmen zor-u sargardon anga" misrasini bilan boshlanadigan "Ilk devon"dan o'rinni o'lgan.

Birinchi dalil: Navoiyning yoshlik davrida yozilgani qat'iy aniq bo'lgan besh g'azalidan faqat bittasi "Ilk devon"ga qo'shilgan, qolgan g'azallar iler aro shuhurat topganiga qaramay, unga kiritilimagan.

Mazkur g'azal "Badoye" ul-bidoya" hamda "G'aroyib us-sig'ar"dagidagi matnlardan biroz farq qiladi. Quyida tafovutli baytlar keltirib o'tamiz:

To'rtinch'i bayt:

Novakining parru paykonida rangin tus erur

Yoki ko'nglumdin chu parron o'tti, yuq mish qon anga.

("Badoye" ul-bidoya", 23-g'azal).

Novakining parru paykon-u (?) rangin to'r erur,

Yoki ko'nglumdin chu parron o'tti, yuq mish qon anga.

(Ilk devon, 3-b).

Oltinchi bayt:

Xizri xattingning ajab yo'q sabzu xurram bo'lmog'i,

Labbabal chunkim berur su chashmayi hayvon anga.

("Badoye" ul-bidoya", 23-g'azal).

Xizr xattingning ajab yo'q sabzu xurram bo'lmog'oy,

Lab-balab chunkim suv berur chashmayi hayvon anga.

(Ilk devon, 3-b).

Yettingchi bayt:

Ey xusho, mug' dayr ko'yikim, ziynat bila rif'atda bor,

Mehr anga bir shamsa, ko'k toqidur bir ayvon anga.

("Badoye" ul-bidoya", 23-g'azal).

Ey xusho, mug' dayr ko'yikim, ziynat bila rif'atda bor,

Mehr anga bir shamsa, ko'k toqidur bir ayvon anga.

(Ilk devon, 3-b).

Navoiy qit'alardan birida Sultonalining qalami taqdир qalamidek xatosiz yozadi, deya ta'rif bitgan:

Qiblat ul-kuttobkim, derlar ani Sulton Ali,

Kim qazo qilki masallilik xomasi yozmas g'alat.

Qaysi qit'amniki yozdi bordi andin she'rlik,

El solurlar juzvdong'akim, erur bir qit'a xat.

("G'aroyib us-sig'ar", 47-qit'a).

Boshqa bir qit'ada esa, xatolar ila ko'chiruvchi kotiblarga "Yuzin nomasidek qora aylabon, Qalamdek boshin dag'i yormoq kerak" deb tanbeberadi.

Ikkinci dalil: Navoiy chalasavodlik va matnini xato ko'chiruvchilarga nisbatan murosasiz

MULOHAZA

Tanishim qishloq xo'jalik xodimlari bayramida "Ilg'or tomorqachi" ko'krak nishoni bilan taqdirlanganidan xabar topib, uni qutladim. Bu inson ko'p yillardan buyon mo'jazgina tomorqasidagi issiqxonada turli ko'kat-u sabzavotlar yetishtirib, oиласини boqadi. Ta'rifi qishlog'dan chiqmagan odam... Gap ohangda ozroq iymanish ham sezildi: "Men... o'z olim uchun ishlasmash... bu yodqa hokim buva ko'pchilik orasida minbarga chaqirib, ko'ksimga nishon taqib qo'salar. Davlatga don-u paxta yetkazib berayotgan fermerlardan sal uyaldim-da..."

Aytaman: "Siz qo'shimcha daromad topish uchun yil bo'yiri ter to'kasiz. Bu bilan bozorlar to'kin va arzon bo'lismiga ulush qo'shasiz. Mehnatningiza munosib baho bu! Tomorqasini partavga aylantirib, davlatdan bir nima undirish g'amida yurganlar ozmi!"

Ishqilib, uning xijolatpazligi eriganday bo'ldi. Telefonimga ko'krak nishoni suratini yubordi. Chiroliy nishon. Ko'ksiga taqib tushgan suratini so'rasam, rozi bo'lmadi. "Endi... biz bir oddiy dehqon bo'lsak..."

Shu bahona uch yil oldin tengqurim bo'lgan yozuvchi qo'ng'iroq qilib aytgan g'alati taklif esimga tushdi: "Akademik bo'lingingiz bormi?" Umrida ilmiy ish bilan shug'ullanmagan, aqallli, nomzodlik rutbasi yo'q kamina taklifdan ajablandim: "Men olim bo'lmasam..." Tanishim gapni bo'ldi: "Olim bo'lismash sharmas. Belgilangan pulini to'lasangiz... akademik diplomi qo'lingizda!"

"Sa'vdo"miz pishmadi – taklifni rad qildim.

Oradan ko'p o'tmay, o'sha tanishim qalın muqvali akademiklik diplomi va ko'krak nishonini ko'satib, maqtandi: "Tumanimizдан meniga qadar biror akademik chiqmagan ekan!"

...Qo'shni tumanda tanqli bir olim xotirasiga bag'ishlab tadbiq o'tkazildi. Boshlovchi galmagal xotira aytmoq bo'lganlarga so'z beryapti. Navbatdagi notiqni davraga chorlashdan oldin uning besh-oltifa nishonini sanadi. U ham sahnaga ko'ksining yarmi to'la yaltiroq nishonlar bilan chiqib keldi. Yonimda o'tirgan tuman hokimi o'rinnbosari sekin so'radi: "Shu nishonlar haqiqimi?" Bexos tilimga kelgan gapni aytib yubordim: "Agar pulini to'lasangiz, bunaqa nishonlardan besh-oltitasini bir kunda taqasiz..."

O'zbekiston Fanlar akademiyasining qay darajada mo'tabas dargoh sanalishi, unga a'zo bo'lismash uchun olimlarimiz ko'p yillar ter to'kib, ilm-fan sohasida maktab yaratishi zarurligi, bunday zahmatkash olimlarning hurmati va maqomi ham baland ekanini barchamiz yaxshi bilamiz.

Hozir biz huquqiy-demokratik jamiyatda yashayapmiz. Turli jamoat tashkilotlari, shu jumladan, ijodiy uyushmalar va hatto, akademiyalar ochilishi erkin, demokratik jamiyatning huquqiy tamoyillaridan biri. Istagan fuqaro shunday jamoat tashkilotlari, ijodiy uyushmalar tashkil etishi va unga a'zolar jalb qilib, shu orqali o'zi va a'zolarining ijod namunalari targ'ibot-tashviqotini yuritishi, tadbirilar tashkillashtirishi mumkin. Yoki jamoatchilik asosida faoliyat yuritadigan akademiyaga ilmiga chanqoq, ilmiy izlanishlarga havasmand yoshlarni tortib, ularning ilmiy maqolalari (kashfiyotlari)ni keng ommaga taqdim qilish orqali ko'pchilikni ilm-fanga qiziqirishi tabiy hol. Ammo...

O'ZBEK TILIM - O'Z TILIM

"VATANIY ISH..."

Jadid bobomiz Is'hoqxon Ibratning "Bizning yoshlar, albatta, boshqa tilini bilish uchun sa'y-harakat qilsinlar, lekin avval o'z ona tilini ko'zlariga to'tiyo qilib, ehtirom ko'rsatsinlar. Zero, o'z tiliga sadoqat – bu vataniy ishdir", degan so'zlarini bugun, ayniqsa, katta ahamiyat kash etgan. Darhaqiqat, o'z ona tilini cheksiz hurmat qilgan millatgina o'zgalarining ham tiliga hurmat va ehtirom bilan qaraydi.



Galdagi suhbatochimiz, arman millatiga mansub yurdoshimiz, taniqli teleboshlovchi, iqtidorli aktrisa, qo'shiqchi va bloger Karina Gaziyan o'zining mumtoz qo'shilgalarimizni sevib kuylashi, o'zbekona chiqishlari bilan ko'pchilikning mehrini qozongan.

– Men, O'zbekistonda tug'ilgan bo'lsam-da, bolaligimda bu tilni bilmasdim. Bugun esa o'zbek tilini katta qiziqish bilan o'rganish bilan birga, milliy kinolarni ko'rish, o'zbekcha kitoblarni mutolaa qilish va mumtoz qo'shilgalarini jro etish orqali talaffuzim ustida ham ishlayapman. Shu ashona o'zbek tilining nechog'li go'zal va jozibali til ekanligini, uning so'z boyligini yanada chuqurroq his qilyapman, – deydi u. – Men o'nlab kliplarda, sahma asarlarda o'zbek qizlariga xos milliylikni targ'ib etuvchi roller ijob etganim ko'pchilikka ayon. Men o'g'limning ham o'zbek tilini chuqurroq o'rganishiga yordam beryapman. Birgalikda o'zbekcha darslarini tayyorlaymiz. Mening fikrimcha, O'zbekistonda yashayotgan har bir shaxs, albatta, shu xalqning tilini o'rganishi, shu yurtning milliy qadriyatlarini hurmat qilishi kerak.

Zarnigor IBROHIMOVA yozib oldi.

MULOHAZA

NISHONPAZLIK VASVASASI

yoxud el tanimagan "jahongashta adiblar"

Atamasiga "ijtimoiy", "falsafiy", "badiiy" so'zlar tirkagan qandaydir akademiya akademiklik unvoni, uning qandaydir nishonlarini (orasida "xizmat ko'rsatgan adib" va boshqa faxriy unvonlari ham bor) pul evaziga tarqatishi qaysi mezonlarga to'g'ri keladi? Umrida bir-ikkiti piyoz po'chog'idek yupqa kitobcha chiqqargan (nusxasi ko'pi bilan 200-300 atrofida) ayrim havaskor shoir va yozuvchilar bir dumalab "akademik" bo'lib qolyapti. Hatto, birorta risolasi nashr yuzini ko'magan "ishtiyoqmand"lar ham o'sha akademiyaning nishondoriga aylanmoqda.

Mayli, buni havaskor ijod ahlini ma'nан qo'llash, deylik. Ammo bugun bir yuzmalab akademik bo'lganlar to't qator she'ri ostiga o'zini "akademik shoir" deb qayd qilayotganiga nima deymiz?

Shu bahona uch yil oldin tengqurim bo'lgan yozuvchi qo'ng'iroq qilib aytgan g'alati taklif esimga tushdi: "Akademik bo'lingingiz bormi?" Umrida ilmiy ish bilan shug'ullanmagan, aqallli, nomzodlik rutbasi yo'q kamina taklifdan ajablandim: "Men olim bo'lmasam..." Tanishim gapni bo'ldi: "Olim bo'lismash sharmas. Belgilangan pulini to'lasangiz... akademik diplomi qo'lingizda!"

Mayli, buni havaskor ijod ahlini ma'nан qo'llash, deylik. Ammo bugun bir yuzmalab akademik bo'lganlar to't qator she'ri ostiga o'zini "akademik shoir" deb qayd qilayotganiga nima deymiz?

...Ijodiy guruhlar da tez-tez shunday e'lornlarga

ko'zimiz tushadi: "Falon davlatda asarlarining chop qilinishini istaysizmi? Unday bo'lsa, ikki varaq hajmda she'rlar yoki hikoyeralarigini falon manzilga jo'nating!" E'londa, albatta, ijodiy ishlarining o'zga tilga o'girilishi va chop qilinishi uchun qancha miqdor pul to'lashningiz ham ko'satilgan bo'ladi. 20-30 nafar havasmandlar asari tarjimasidan iborat to'planning keyin shu

mamlakatda taqdimoti ham tashkii qilinadi. Taqdimota borish har bir ijodkoring o'z ishi, ya'i ni yol'kira-yu boshqa xarajatlar o'z hisobidan. Una taqdimota o'sha kitobdan ikki nusxa beriladi. (Chet mamlakatlardan birida shu taxlit chop qilingan "kitob taqdimoti" ga borib qaytgan ijodkor qarzlarini uzish uchun o'zi ham xoriga ishlashga ketganini bilaman).

Umuman, o'sha kitob necha nusxada chop etilgani, o'sha mamlakatdaqida adabiyot ixlosmandlariga qay darajada taqdim qilingani mavhumligicha qoladi. Xo'p, o'ttiz nafar pul to'lagan ijodkor olmishda kitob oldi, deylik. Ottiz nafar mullaf to'lagan pul miqdori o'tacha 7-8 million so'mga boradi. Bundan tarjimon haqgi chigirib tashlansa, kitob o'sha davlatdagidagi biror xususiy nashriyotda ko'pi bilan yuz nusxada chop qilingani oydinlashadi.

Demak, uddaburon tarjimon "sopini o'zidan chiqaradi", shu bahonada to'plamga asarlar kiritilgan ijodkorlar hisobidan chet elga sayohat ham qilib keladi.

Ana shunday "jahongashta adiblar" orasida makktab o'quvchilari – havaskorlar ham borligi adabiyotimiz targ'ibotidan maqsad nima ekanligini bir qadar oydinlashtiradi. Ya'ni, tashkilotchi tarjimon manfaati bu yerda hamma narsadan ustun turadi.

Man, "o'zbek adabiyoti targ'iboti" bo'yicha innovatsion usul! Qoyilmisiz?



Eng afsuslanarlisi, qo'shni yoki Sharq mamlakatlarda shunday "ilg'or usul"da chop qilinayotgan kitoblar, garchi nusxalarini sanogli bo'lsa-da, xorijdag'i asl adabiyot murxislarining milliy adabiyotimiz haqidagi taassurotini siyalashtirmoqda. Abdulla Qodiriy kabi ulkan adiblari dunyoga yo'l ochgan mumtoz-u zamонавий adabiyotimiz bugun "ishbilarmar tarjimonlar" havaskorligi darajasiga tushirib qo'yishmayaptimi?

Afsuski, shunday!

Hozirda arab hamda hind tillarida shu taxlit tarjima to'plamlar chiqarish uchun pul yig'ish avjiga chiqqan. To'g'ri, qanday bo'lsa-da adabiyotimiz u yoki bu ko'rinishda boshqa davlatlarga chiqishi e'tibori holat. Bu jarayonga xorigi tillarini bir qadar o'zlashtirgan adabiyot ixlosmandlari bosh bo'lisyapti. Ammo ularning tarjimonlik bobidagi saviyasi qay darajada, degan savol o'chiq qolmoqda. Hozirda kompyuterda maxsus tarjima dasturlari borligini eslatساک, tarjimonlarning aksariyati shu dasturga "xizmat buyurib", so'ng ustidan o'zi bilgan (fikrati yetgan) darajada tahrin qilib, to'plamlar chiqarmayaptikan, degan o'ya boradi odam.

So'nggi davrda "antologiya" so'zi rosa omalashadi. Chet davlatlarda chop qilinayotgan "hashar kitoblar"ning aksariga antologiya yorlig'i yopishtiriladi. Antologiya – adabiyotning ma'lum davri, ma'lum janrida yaratilgan eng sara asarlar to'plami. Zulfiya nomidagi davlat mukofotini olish uchun o'quvchilarning mahalliy nashriyotlarda shoshma-shosharlilik bilan chop qilingan mashqlariga antologiya atamasiga yopishmaydi. "Innovatsion tarjimon"larga esa baribir...

Keyingi yillarda Prezidentimiz tashabbusi bilan o'zbek tilida chop etilgan "Turkiy adabiyot durdonalari" yuz jildlik majmuasini antologiyaning asl namunasini deyish mumkin. Qolaversa, TURKSOY xalqaro tashkiloti tomonidan turkiy davlatlar ijodkorlarining

sara asarlarini tarjima qilish, chop etish va taqdimotlarini o'tkazish an'anaga aylandiki, buni ham olqishlash kerak.

Bir asr ilgari millatni uyg'otish orzusida maydonga chiqqan, maktablar ochgan, yoshlarni chet ellarga o'qishga yuborgan, iste'dodli yozarmanlarga ilk to'plamlari dunyo yuzini ko'rishlarida beminnat yordam qo'lini cho'zgan jadid bobolarimiz faoliyatidan ibrat olmog'imiz kerak. Ularning unvonlar, nishonlar ta'sis qilishgani, o'z faoliyatini rivojlantirish bahonasida turli diplomlar ulashgan haqida biror manbada o'qiganim yo'q. Qolaversa, bu kabi illatlar – nishonpazlik, soxta akademiklik ularning yetti uxlab tushlariha ham kirmagan.

...O'tgan hafta o'sha tanish jurnalist qo'n-g'iroq qilib qoldi: "Xabaringiz bormi, anovilar yana murid oviga chiqishibdi. Nishon sotib oladiganlarni izlashyapti".

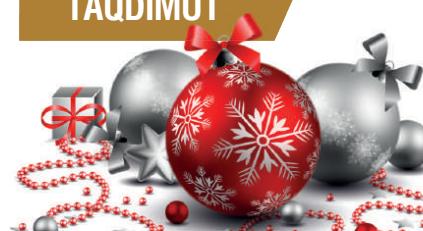
Indamidam. Nimadir degim keldi-yu, nari o'ylab-beri o'ylab tilimni tiydim.

Ro'zimboy HASAN,
O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi a'zosi

TAHRIRIYATDAN: ushbu maqolada bugun ko'pchilikni o'yantirayotgan jiddiy masala tilga olingen. Chindan ham, keyingi vaqlarda jamoatchilik asosida faoliyat ko'satadigan har xil mahalliy va xalqaro akademiyalar, uyushmalar paydo bo'lmoqda. Muallif ta'kidlaganidek, bizning ham bunga qarshiligidim yo'q. Biroq ana shu tashkilotlar faoliyatini tartibga solish hamda ularga a'zolik mezonlarini ko'rib chiqishning vaqt kelmadimikin?

Xo'sh, Adliya vazirligi va boshqa mutasaddi idoralarining bu boroda fikri qanday? Biz ularga ham minbar berishga tayyormiz.

TAQDIMOT



O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi tomonidan an'anaviy tarzda nashr etib kelinayotgan "Birinchi kitobim" loyihasining navbatdagi seriyasi nashrdan chiqdi. O'n to'qqiz ijodkor tomonidan yozilgan 18 kitobni o'zida jamlagen to'plam turli yo'nalish va janrlarni qamrab olgani bilan ham ahamiyatlidir.

Kitoblarning asosiy qismini she'riyat tashkil etadi. Bibigul Abdiyeva, Burxon Rahmat, Durdona Bahodirova, Faxriyor Baxtiyorov, Mahliyo Karimova, Muattar Mamatzarimova, Muhammadijal G'afforov, Sanjar Toshbekov, Shukrullo Sheraliyev, Suhrob Hamroyev kabi 10 nafar ijodkorning she'riy to'plamalari orasida chin ma'noda yangilik bo'lganlari, adabiyotimizga o'zgacha ruh va kayfiyat olib kirayotgani ko'pligi kishini quvontiradi. Nasr yo'lini tanlagan ijodkor yozhlar Charos Avazova, Farhod Eshon, Mavluda Samariddinova, Mahbuba Abdurahimova joidada ham yangilik izlash, turli "izm'lardan xoli samimiy va sodda hikoyalarni yaratishga intilish kuchliligi sezildi.

**YANGI YILGA
YANGI KITOBLAR BILAN**

Shuningdek, loyiha doirasida chop etilgan kitoblar orasida Muxlisra Toshpo'latovaning bolalarbob she'rlari, Shohro'z Umarjonning tarjimalari, Kamoliddin Ro'zimatovning badiiy-publisistik maqolalari, Islam Eshniyazovning sahna asarlaridan iborat to'plami ham borki, bu turfaliy yozhlarimizing qamrovni yanada kengroq olayotganini bildiradi. Bularidan tashqari, loyiha Snejana Zeytulayevanining rus tilidagi "Fluc" kitobi ham kiritilgani e'tiborga loyiqa.

Ushbu kitoblar taqdimotiga baglihsangtan tantanali tadborda O'z-

yuzaga kelgan mistikasi, Mavludaning sochma she'r tarzidagi qatrалари, Bibigulning o'zbek ayollarigagina xos bo'lgan tuyg'ular jarangi, Charos Avazovanining samimiy va sodda hikoyalari sizni adabiyotning turli so'qmoqlari sari boshlab ketadi.

Loyiha doirasidagi kitoblar haqida umumiy xulosha qiladigan qiladigan bo'lsak, yosh ijodkorlarda izlanish, yangilikka intilish kuchli ekanini ko'ramiz. Umuman olganda, loyiha ushbu kitoblar ijod osmonida o'n to'qqiz qushning ilk parvoziga o'xshaydi. Ularning qay manzilgacha uchib bora olishini esa vaqt ko'satadidi. Biz esa yangi yilni yangi kitob bilan kutib olgan yosh qalamkashlarga baland ijodiy parvozlar zavqi hamroh bo'lismeni tilaymiz.

Tadbir davomida bugungi kunda alohida faoliyat ko'satayotgan, asarlarini bilga tilga tushgan 8 nafar ijodkor – Jamoliddin Badalov, Dilnoza Azizova, Nurmuhammad Aziz, Ozod Mustafa, Nuriddin Rasulov, Abduvohid Suwonov, Dilshod Ro'ziqulov, Sadoqat Ergasheva O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi a'zoligiga qabul qilindi.

Bekzod IBRAGIMOV



MA'NAVİY TARBIYA

Ma'naviy targ'ibot shunchaki oyog'i yerdan uzilgan, umumiylar biladigan gaplardan iborat masala emas. Uning turlarini odamlarning axborotni qanday yo'llar bilan qabul qilishidan kelib chiqib belgilaymiz:

a) vizuallar – axborotning katta qismini ko'rish orqali qabul qiluvchilar. Bular juda-juda ko'pchilikni tashkil etadi. Xalqimiz bekorga: "Yuz marta eshitgandan bir marta ko'rgan afzal", demaydi;

b) audiollar – axborotning asosiy qismini eshitish orqali qabul qiluvchilar;

v) kinestetiklar – axborotning katta qismini bosqqa sezgilar, masalan, hid bilish, paypaslash va boshqalar hamda harakatlar orqali qabul qiluvchilar;

g) diskretlar – axborotni mantiqiy fikr-mushohada, raqamlar, belgilari, mantiqiy dalil-isbotlar orqali qabul qiluvchilar.

Albatta, bulardan faqat bittasiga daxldor kishilar kam topildi. Odatda odamlar bularning baridan foydalaniadi. Faqat obyektiv va subyektiv shart-sharoitdan kelib chiqib, kimdir u, bosqqa birov bu turni ko'proq ma'qul topadi.

Har qanday tasnifda bo'lgani kabi, tabiyki, bu yerda ham nisbiylih mavjud. Sinkretik, ya'ni aralash turlar ham bor. Masalan, radio faqat eshitiladi, tasviriy san'at asarlari, fotosuvrillar, muzej eksponatlari faqat ko'iladi.

Lekin kino, televideuniye ko'rsatuvalri, boshqalar videomateriallari, teatr san'ati mahsulotlari, konsertlar ham ko'riladi, ham eshitiladi. Modomiki shunday ekan, ma'naviy targ'ibot bularning barchasidan birday foydalanishga majbur.

Yugoridagi to't turdan qay biriga kirishidan qat'i nazar, quyidagi tizimlar ma'naviy targ'ibot bilan bevosita shug'ullanadi.

Bular:

a) Respublika Ma'naviyat va ma'rifat markazi tizimi; b) madaniyat tizimi; d) ta'lif tizimlari; e) ommaviy axborot vositalari tizimi; f) nashriyotlar tizimi; g) mahalla tizimi; h) yoshlar tizimi; j) oila va xotin-qizlar tizimi; j) kasaba uyushmalari tizimi; k) diniy konfessiyalar tizimi; l) ijodiy tashkilotlar tizimlari; m) jismoniy madaniyat va sport tizimi; n) huquqni muhofaza qilish organlari tizimlari va hokazo.

O'zbekistonimizda ma'naviy targ'ibot bilan shug'ullanmaydigan biror tashkilot, muassasa, idora, korxona yo'q. Chunki Respublika Ma'naviyat kengashi mamlakatagi bu soha bo'yicha asosiy yo'halishlarni belgilab beradi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti ana shu kengashning raisi hisoblanadi. Mamlakatimizdag'i barcha mintaqalar birinchi rahbarlari, ya'ni Qoraqalp'iston Respublikasi Jo'qorg'i Kengesi Raisi, viloyatlar va Toshkent shahri hodimlari o'z mintaqaviy Ma'naviyat va ma'rifat kengashi raisi hisoblanadi. Shuningdek, tuman va shaharlar hodimlari ham o'z hududiy ma'naviyat va ma'rifat kengashlari rahbarlari sifatida ma'naviy targ'ibot ishlarini boshqaradi.

Ma'naviy targ'ibot ta'sirchanligini oshirishga o'z-o'zidan erishib bo'lmaydi. Uning ko'p-ko'p talab va shartlari, yo'l va yo'riglari bor. Ma'naviy targ'ibotchi o'zidagi axborotni, bir ilojini qilib tarqatib olsa, bo'ldi emas. Bu – masalaning bir tomoni. Lekin asosiy maqsadga erishgan-erishmagani shu axborotning targ'ibot qaratilgan omma vakillari tarafidan qanday o'zlashirilganiga qarab belgilanadi. Shuning uchun ma'naviy targ'ibotchi tinglovchilarning ong-tafakkuri barcha nozik jihatlariga hisobga oylan holda ish qilishiga majbur.

Kash taqozosi bilan tajriba sifatida atoqli qiziqchimiz Hojiboy Tojiboyning traktorchi va o'qituvchilar qiyosi asosidagi bir paytalar juda mashhur bo'lib ketgan chiqishining maqsadini ko'p yerlarda kishillardan so'raganman. Ishonasizmi, eksperiment ishtirokchilarning 80 foiziga yaqini: "Bu chiqishida qiziqchi trak-



TA'SIRCHAN TARG'IBOT ZARURATI

torchlarni ulug'lagan", deb hisoblashini ma'lum qilishgan. Holbuki, Hojiboy Tojiboy o'z paytida: "Ey birodalar, qanday zamon bo'ldiki, o'qituvchidek muqaddas kasb egalarining mavqeysi, hatto, traktorchnarning mavqeiyidan ham past darajaga tushib ketsa, mamlakat va xalqning kelajagi nima bo'ladi?!" deb bong urgan emasmidi?

Man, bugun taniqli qiziqchining orzulari amalga oshib, mamlakatimizda o'qituvchilar mavqeysi ortib boryapti, bu kasb egalarini, shuningdek, o'quchchi va talabalarni ham ta'l IMDAN tashqari ishlarga jaib etish taqiqlandi. 2023-yil 30-aprelda o'tkazilan O'zbekiston Respublikasi referendumida umumxalq ovoz be-rish orqali qabul qilingan yangi tahrirdagi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasiga o'qituvchilarning jamiyatdagi maqomi haqida yangi 52-modda kiritildi.

Demak, ma'naviy targ'ibotda tepadan turib so'zlash yo'lli ketmaydi, xalq bilan uning yoniga tushib gaplashish kerak.

Ma'naviy targ'ibotning har qanday turida, avvalo, tushunchalar bilan ishlanadi. Busiz hech mumkin emas. Tushunchalar esa ikkiga bo'linadi: a) muayyan (konkretni, aniq) tushunchalar – olma, nok; ruchka, qalam; samolyot, vertolyot, stol, stul; quvon, tarvuz kabilar; b) mavhum (abstrakt, noaniq) tushunchalar – imyon, vijdon; mo'min, musulmon; ma'naviyat, ma'rifat; g'oya, din, axloq kabilar.

Muayyan tushunchalarni qo'lli bilan ushab ko'rish, taroziga tortish, rangini aniqlash, hajmini o'lchash, qattiq yo suyuq modda ekanini bilib olish mumkin. Shuning uchun bunday tushunchalarga ta'rif berish osonroq.

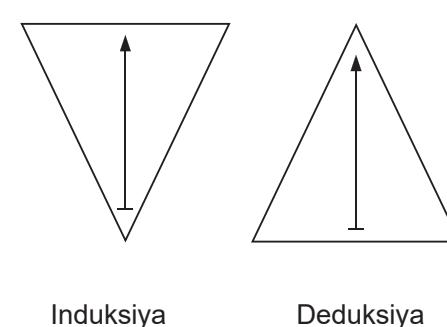
Mavhum tushunchalarni anglash, ta'riflash uchun tasavvur kuchli bo'lishi lozim. Voiz nutqida ishlataloyotgan katta-kichik, muayyan-mavhum har qanday tushunchani to'la anglab yetgan bo'lishi, ularning bir-biridan farqli va o'zaro o'xshash jihatlarini obdon ajrata olishi shart. Shuni ham unutmaslik kerakki, ma'naviy targ'ibotda aksaran mavhum tushunchalardan foydalaniadi.

Tushunchalar qamrovi jihatidan katta-kichikka bo'linadi. Masalan, "din" – katta tushuncha, "islom" undan ko'ra kichik tushuncha, ya'ni "islom" atamasini din tushunchasining ichiga kiradi. Buni xuddi "ota", "o'g'il", "nevara", "evara", "chevareva", "pan-nevara" tushunchalari o'tasidagi bog'liqlik singari anglash kerak.

Afsuski, ko'p ma'naviy targ'ibotchilar nutqida amalda "parlament", "hukumat" va "sud" kabi qonun chiqaruvchi, ijob etuvchi va sud hokimiyatini o'z ichiga qamrab oladigan "davlat" so'zi o'rniha ham "hukumat" atamasini qo'llab ketilaveradi. Hattoki, ba'zan ommaviy axborot vositalarida ham "hukumat mukofotlari" degan mutlaqo xato istiloha duch kelamiz. Holbuki, O'zbekiston Respublikasida davlat mukofotlari joriy etilgan, ular davlat rahbari, ya'ni O'zbekiston Respublikasi Prezidenti farmoni bilan beriladi.

Fondagi "induksiya" va "deduksiya" tushunchalari ana shu katta-kichiklikka asoslanadi. Sodda qilib aytganda, "induksiya" kichik (qismning bo'lagi) hisoblangan tushunchalar tahlii orqali katta tushunchaga – xulosaga kelish, "deduksiya" esa buning teskarisi – katta tushunchalar tahlii orqali kichik tushunchalarni aniqlashtirish. "Induksiya"ni o'tkir uchi pastga qaratilgan, asosi esa tepheda bo'lgan uchburchak tarzida, "deduksiya"ni esa asosi pastda bo'lib,

o'tkir uchi tepaga qaragan uchburchak shaklida tasavvur qilish mumkin:



Butun dunyoda so'z orqali ta'sir etishda til mahoratiga birlamchi 'ibor beriladi. Qadimda ham shunday qilingan, hozir ham talab shu, bundan keyin ham shunday bo'ladi. Tabiiylik – tilga e'tiboring birlamchi talabalaridan. Tabiiylikdan samimiylik kelib chiqadi. Ma'ruzachining tili imkon qadar adabiy tilga bo'yusunishi va xalqqa tushunarli va yaqin bo'lishi lozim. Tilni yaxshi bilmay turib bu tilda samarali ma'naviy targ'ibot olib borishning aslo iloji yo'q.

Tarbiyaga yo'naltirilgan har qanday xatti-harakat, qadam, vosita, dars, tadbir, marosim, o'git, tizim va hokazoda maqsad aniq-tiniq bo'lishi, ya'hi tarbiyaga masul har bir shaxsda aynan tarbiyalanuvchi ongida qanday (siyosiy, iqtisadiy, diniy, huquqiy, mafkuriy, demokratik, ekologik, tibbiyim...) o'zgarish kutilayotgani oldindan o'ylanishi va shu ichki qat'iy reja asosida ish olib borilishi lozim.

"Sabr", "oyat", "sura", "pora" ("juzy"), "Qur'on", "vahiy", "oxirat", "islom", "din", "Alloh" tartibida kichik tushunchadan katta tushunchaga qarab ("induksiya") yo'lli bilan borilyapti.

"Deduksiya"ga 5 jildli "O'zbek tilining izohli lug'ati"da: "Umumiy holatdan juz'iy xulosa chiqargan holda muhokama yurishit; umumiy holatdan juz'iy natija chiqarish; ziddi induksiya"

(1-jild. – Toshkent: 2006. – B. 591), tarzida izoh berilib, so'zning lotincha "deductio" – "payqab olish", "xulosa chiqarish" so'z birikmalaridan olingani, mantiq ilmiga aloqadorligi ham qayd etilgan.

(1-jild. – Toshkent: 2006. – B. 591), tarzida izoh berilib, so'zning lotincha "deductio" – "payqab olish", "xulosa chiqarish" so'z birikmalaridan olingani, mantiq ilmiga aloqadorligi ham qayd etilgan.

"Alloh", "din", "islom", "oxirat", "vahiy", "Qur'on", "pora" ("juzy"), "sura", "oyat", "sabr" tartibida esa katta tushunchadan kichik tushunchaga qarab ("deduksiya") yo'lli bilan borilyapti.

Ma'naviy targ'ibotchi ma'ruba shunchalarni qo'lli bilan ketayotgan kuchli bo'lishi lozim. Voiz nutqida ishlataloyotgan katta-kichik, muayyan-mavhum har qanday tushunchani to'la anglab yetgan bo'lishi, ularning bir-biridan farqli va o'zaro o'xshash jihatlarini obdon ajrata olishi shart. Shuni ham unutmaslik kerakki, ma'naviy targ'ibotda aksaran mavhum tushunchalardan foydalaniadi.

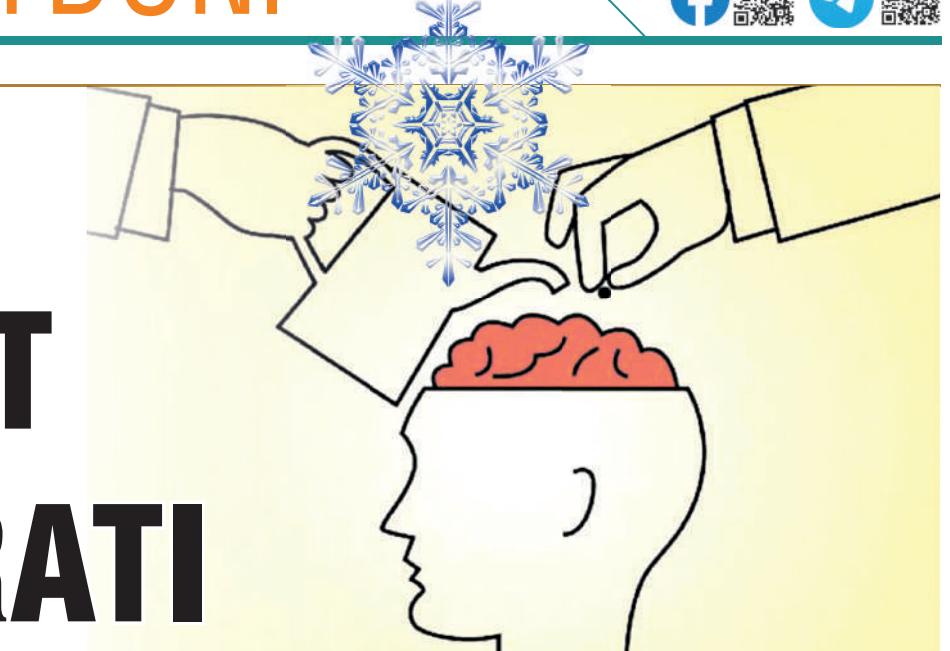
Tushunchalar qamrovi jihatidan katta-kichikka bo'linadi. Masalan, "din" – katta tushuncha, "islom" undan ko'ra kichik tushuncha, ya'ni "islom" atamasini din tushunchasining ichiga kiradi. Buni xuddi "ota", "o'g'il", "nevara", "evara", "chevareva", "pan-nevara" tushunchalari o'tasidagi bog'liqlik singari anglash kerak.

Ma'naviy targ'ibotchi ma'ruba shunchalarni qo'lli bilan ketayotgan kuchli bo'lishi lozim. Voiz nutqida ishlataloyotgan katta-kichik, muayyan-mavhum har qanday tushunchani to'la anglab yetgan bo'lishi, ularning bir-biridan farqli va o'zaro o'xshash jihatlarini obdon ajrata olishi shart. Shuni ham unutmaslik kerakki, ma'naviy targ'ibotda aksaran mavhum tushunchalardan foydalaniadi.

Tushunchalar qamrovi jihatidan katta-kichikka bo'linadi. Masalan, "din" – katta tushuncha, "islom" undan ko'ra kichik tushuncha, ya'ni "islom" atamasini din tushunchasining ichiga kiradi. Buni xuddi "ota", "o'g'il", "nevara", "evara", "chevareva", "pan-nevara" tushunchalari o'tasidagi bog'liqlik singari anglash kerak.

Afsuski, ko'p ma'naviy targ'ibotchilar nutqida amalda "parlament", "hukumat" va "sud" kabi qonun chiqaruvchi, ijob etuvchi va sud hokimiyatini o'z ichiga qamrab oladigan "davlat" so'zi o'rniha ham "hukumat" atamasini qo'llab ketilaveradi. Hattoki, ba'zan ommaviy axborot vositalarida ham "hukumat mukofotlari" degan mutlaqo xato istiloha duch kelamiz. Holbuki, O'zbekiston Respublikasida davlat mukofotlari joriy etilgan, ular davlat rahbari, ya'ni O'zbekiston Respublikasi Prezidenti farmoni bilan beriladi.

Fondagi "induksiya" va "deduksiya" tushunchalari ana shu katta-kichiklikka asoslanadi. Sodda qilib aytganda, "induksiya" kichik (qismning bo'lagi) hisoblangan tushunchalar tahlii orqali katta tushunchaga – xulosaga kelish, "deduksiya" esa buning teskarisi – katta tushunchalar tahlii orqali kichik tushunchalarni aniqlashtirish. "Induksiya"ni o'tkir uchi pastga qaratilgan, asosi esa tepheda bo'lgan uchburchak tarzida, "deduksiya"ni esa asosi pastda bo'lib,



kerak", dedi suhbatdoshim. Sababini surishtiras: "Abu Dabi" degan shahar bor-kul" dedi.

Bu talablar ma'ruzachi har qancha og'zaki targ'ibot qilayotgan bo'lsa ham, bu chiqishiga oldindan puxta tayyorgarlik ko'rishi, nutqining xomaki rejasini obdon pishtib, fikrlarini ixcham tezislar tarzida yozib olishi, kerakli ma'lumotlar bilan qurollanib, so'ng minbarga chiqishini lozimligini ko'satadi.

Tarbiyaga yo'naltirilgan har qanday xatti-harakat, qadam, vosita, dars, tadbir, marosim, o'git, tizim va hokazoda maqsad aniq-tiniq bo'lishi, ya'hi tarbiyaga masul har bir shaxsda aynan tarbiyalanuvchi ongida qanday (siyosiy, iqtisadiy, diniy, huquqiy, mafkuriy, demokratik, ekologik, tibbiyim...) o'zgarish kutilayotgani oldindan o'ylanishi va shu ichki qat'iy reja asosida ish olib borilishi lozim.

So'zga juda chechan notiq, hatto, vallomat voiz ham tinglovchilar diqqatini 5-6 daqiqadan ortiq band etib tura olmaydi. Ammo 5-6 daqiqada biron-bir mavzu bo'yicha ko'ngildagidek ma'ruba qilishning ham aslo iloji yo'q. Nima qilish kerak? Yo'llarini izlash zarur. Yo'llari esa ko'p. Gapirishni to'xtatib, ek-randa biror videolavha qo'ying. Birovning yozganidan parcha o'qib berganingizdan ko'ra, uning o'zi gapirigan audio yoki video parchani qo'yib bering. Mavzuga bog'lay olsangiz, she'r o'qing. Biror qo'shiqdan xirgoi qilib bering. Qiziqchilarga o'xshab rolg'a kirgan holda mavzuga daxldor bir hangoma aytib bering. Bir kitob ko'rsatishing. Bir rasm namoyish eting. Bir xillik hech kimga yoqmaydi, axir.

Ma'naviy targ'ibotda, bordiyu, jahon buyuklariidan birining nomi tilga olinayotgani qisqagini qilib aytib o'tilishi shart. Ko'pchiligidimiz: "Men tilga olgan zotni hamma biladi", deb o'laydi. Aslo unday emas. Bil'aks, bu keltirgan ma'lumotimiz maqsadni oydinlashtirish o'rniqa masalani battar chigallashtiradi. Chunki yangilikning qabul qilinishi – doimo o'g'ir kechadigan jarayon.

Endi yana bir masala o'rtaq tushadi, bu – tinglovchilarning kim-lardan iborat ekanli, ularning ongasuvvulari darajasi.

... Bir amri ma'rufda ma'ruzachi me'rej haqida uzoq gapirdi.

– Voiz nima haqda gapirdi, men yaxshi anglolmay goldim? "Me'rej" degandek bo'dimi? Nima o'zi – me'rej? – deb so'radim.

– E, uka, unaqa narsalarga aqlini keragi bor?

... Bir amri u ma'rufda Abu Hurayra tilga olindi. Ataylab yonimdagilardan Abu Hurayra haqida so'rading. "Arabistondagi bir shahar bo'lsa,

begona odam haqida gapirishning nima keragi bor?

... Bir amri u ma'rufda Abu Hurayra tilga olindi. Ataylab yonimdagilardan Abu Hurayra haqida so'rading. "Arabistondagi bir shahar bo'lsa,

begona odam haqida gapirishning nima keragi bor?

... Bir amri u ma'rufda Abu Hurayra tilga olindi. Ataylab yonimdagilardan Abu Hurayra haqida so'rading. "Arabistondagi bir shahar bo'lsa,

begona odam haqida gapirishning nima keragi bor?

... Bir amri u ma'rufda Abu Hurayra tilga olindi. Ataylab yonimdagilardan Abu Hurayra haqida so'rading. "Arabistondagi bir shahar bo'lsa,

begona odam haqida gapirishning nima keragi bor?

MILLAT FIDYOYLARI

ZAMON TEGIRMONIDAN OMON CHIQQAN ZAMONBOYEV



Muhammad Rasul Zamondeyev

1918-yilning fevralida Turkiston Muxtoriyati Qo'qonda qizil qo'shin va arman dashnoqlari qo'lli bilan qonga botirilgach, jadidlik harakatida bo'linish yuz beradi. Muxtoriyat rahbarlari qatag'onga uchrab, bir qismi xoriga chiqib ketadi. Va o'sha yerdan turib siyosiy kurashni davom ettirishga urinadi. Bir qismi esa jadidlikning g'oyaviy asosi bo'igan ma'rifat tarqatish ishlari bilan cheklanadi. Yangi maktablar oshib, unda ma'naviy barkamol avlodni tarbiyalash, matbuot vositasida elnang fikrini ochish ishlarini davom ettiradi.

Shuningdek, jadidlar, xususan, ularning kenja avlodni ichida vaziyatdan har qanday yo'l bilan bo'lsin foydalanishi, er-yurda adolat barcharor bo'lishi, mehnatkash xalqning bo'ynidagi istibdod zanjirini ozgina bo'lsin bo'shatishni niyat qilganlar ham bor edi. Ular bosh g'oya – istiqloq orzusi boy berilgan bo'lsa ham, matlatti asrab qolish zarus, degan fikra bo'lishgan. Buning uchun sharoit imkon bergan barcha vositalardan foydalanishga uringan. Jumladan, sho'ro tuzumi bergan imkoniyatlardan ham.

Jadidarning shunday yosh avlodni vakilidan biri Muhammad Rasul Zamondeyev edi.

U 1896-yil hozirgi Qozog'istonning Turkiston viloyati, Iqon qishlog'iда dunyoga kelgan. Otasi savdo bilan shug'ullanib, farzandi Muhammad Rasulning ilm olishiga alohida e'tibor beradi. U, dastlab, Igonda savod chiqardi, rus-tuzem maktabida o'qidi. Keyin tahsilni Turkistonda, ilg'or fikrli sanoatchi boy Saidnosir Mirjalilov ochgan jadid maktabida davom etti.

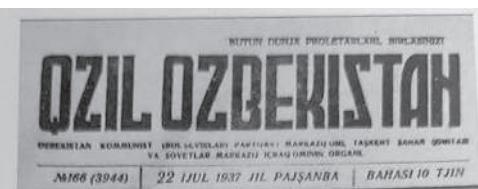
Saidnosirboy o'quvchilar orasidagi fikri tiyrak, ko'ngli beg'ubor, ilmga tirishqoq, eng muhim, maqsadidan chekinmaydigan yosh yigitchaning kengrog davrarga chiqishini xohlaydi va uni Toshkentga, Munavar qori Abdurashidxonovning "Namuna" maktabiga yuboradi. Muhammad Rasul Toshkentga kelganida shahar alg'ov-dalg'ov ichida edi. Rusiyada boshlangan 1917-yil – fevral inqilobi mazlumlar fikratida to'ntarish yasagan, hamma yerda "Hurriyat, hurriyat!" degan gapso'z eshitilardi. Yosh yigitcha o'qish qolib, shahardagi siyosiy kurashlarga sho'ng'ib ketadi. U jadid ustozlari qoshida kamarbasta bo'lib turadi.

Millat fidoyilari qo'llida ta'lim olgan Muhammad Rasul hamfikrlari kabi istiqloq orzusi bilan yashar edi. Turkiston Muxtoriyati e'lon qilingach, u Qo'qon shahriga borib, Saidnosir Mirjalilov yonida Muxtoriyat hukumatini xizmatida bo'ladı. 1918-yil fevralida qizil armiya va arman dashnoqlar tomonidan Muxtoriyat qonga botirilgach, misliz qirg'indarlardan om'on chiqqan Muhammad Rasul o'zi tug'ilib o'sgan Turkiston shahriga qaytishga majbur bo'ladı. Lekin bu yerda ham siyosiy kurashlardan uzoqlashmaydi. Qozog'iston mustaqiligi uchun kurash boshlagani "Alash O'rda" partiyasiga xayrixoliq qilib, bir muddat uning saflarida ham bo'ladı. Biroq istiqloq orzusi qozoq zaminida ham qonga botiriladi.

Shunda u kurashni yangicha davom ettirish kerak, degan fikrga keladi va 1919-yili kompartiya safiga kiradi. Bu paytlar u o'qituvchilik qilayotgan edi. Shahar ahlining ijtimoiy hayotida faol qatnashardi. Partiyaga o'tgach, Muhammad Rasul 1922-yil yanvar oyidan Turkiston shahar sudiga kotib bo'lib ishga o'tadi. Shu yilning iylu oyida Turkiston ASSR MIK raisi o'rinosos Sultanbek Xo'janov raslari bilan suda lavozimiga saylanadi.

Bu vaqtida Turkistondan bir guruh yoshlar Toshkentga kelib, qozoq erlar maorif instituti, o'zbek erlar maorif instituti, turli ishchi fakultetlarda ilm olayotgan edi. Toshkentda ularga Saidnosir Mirjalilovning "Turkiston" savdo shirkati homiyligi qilardi. Muhammad Rasul Zamondeyev ham shu shirkatda ishlab, yoshlarning "Ko'mak" uyushmasi tadbirlerida Botu, To'lagan Mo'min va Nosir Saidlar rahbarligida faol ishtirok etadi.

Muhammad Rasul Zamondeyev 1924–27-yillarda davomida Chimgent shahar xalq sudi, 1927–28-yillarda Turkiston shahrida suda vazifasida ishlagan. 1928–29-yillarda Toshkent yuridik texnikumida o'qydi. 1929–30-yillarda yana Turkiston shahri xalq sudida faoliyat yuritdi.



ALIJ SUDDAQI SA ILAR

Ikkramov rajonidagi "Akmal" selposinson 21-nci magazin mudiri Xaliqov 4.416 sonmi rasstr qilgani ucun crnajzi chayavgarlikka tartilib. Ikkramov ra-jonidagi 85-nchi bolum xalq su-damidanin 3 jil qamaqqa hukm qilinagan edi. Xaliqov ju-qarida aytligan pulni rasstr qilqanligiga ijaror aolisa undan 2650 sonmini qajtarib tolagan ham edi.

Xaliqov sud hukmidan kejin Ozbekistan Alij sudiga czazani bir az Jenillatiqni illimas qilis ariza bergan. Ozsekistan Alij sudinin Muhammadijev, Abdurahmanov, Zamanajev, Salihovlarning isarat skajat kollegijasi Xaliqovning isini tek-sirish kormaj, 85-nchi bolum xalq sudinin hukmini nekar qildi.

Camaat mulkiga xjanat qilqan Xaliqov sundagi kutulmagan sahilikkha qandaj minnatdarcilik bildiriş uchun hajar.

N. S.

Biroq 1929-yilden e'tiboran unga nisbatan turli fitna-fasod avj ola boshlaydi. Bu ishda sovet matbuoti, ayniqsa, jorbozlik ko'rsatadi. Jumladan, "Yosh leninchi" gazetasining 1929-yil 4-apreldagi 26-sonida "Qurban" degan kimsaning "Yuzlardagi pardani ochish kerak" xabari bosiladi.

Unda Chimgent sudyasi Zamondeyevni kollektivlashtirishga xalaqit berish va iqonlik qulog'larni himoya qilishda ayblaydi. Bu bilan cheklanmasdan, uning 1919–20-yillarda Saidnosir Mirjalilovning "dumi" bo'lgani, O'rta Osiyo yuridik texnikumida o'qib yuran payti partiyaning haydalganini kabi holatlarga sha'ma qilib o'tadi. Oradan ko'p o'tmay, Muhammad Rasul Zamondeyev yana bir bo'hton – poroxo'rik aybi bilan GPU tomonidan hibsga olinib, 9 oy mobaynida qamoqda saqlanadi. Hartugul, o'zining aksilinqilobiyi bo'lib, ozodlikka chiqadi.

Lekin ta'qib va tahdidlarning oxiri ko'rinmasdi. Oqibatda, ishani tashlab, Toshkentga ko'chib kelishga majbur bo'ladı. Biroq g'anmlar uni bu yerda ham tinch qo'ymagach, Andijonga ketib, dushmanlari nigohidan chetroqda, turi idoralarda halol va shijoat bilan mehnat qiladi.

Oradagi salkam to'qson yillik vaqt masofasi

Muhammad Rasul Zamondeyev qaysi aybirlari uchun bunday qattol dushman ortirdi ekan, degan savolga javob topishga imkon bermaydi. Ammo el ko'zidan chetda, kichik idoralarida mehnat qilib yurgan Muhammad Rasul ustidan chaquvlar, ig'volar davom etgani, "Qizil O'zbekiston" gazetasining 1934-yil 15-oktyabr sonida "Fisq-fujurga sodiq" sarlavhani maqolada yana asosiy nishonga aylangani ma'lum.

Mazkr maqola chop etilganidan so'ng, oradan yarim yil ham o'tmay, 1935-yil aprelda Muhammad Rasul Zamondeyevning aksilinqilobiyi to'liq isbot topib, Andijondan chaqirtirib olinadi va O'zbekiston Bosh prokurorining yordamchisi etib tayinlanadi. Aks holda o'sha davrning taomiliga ko'ra, gazetada "urilgan" odam qamalib yo'q bo'lib ketishi kerak edi.

U 1935–1937-yillarda davomida mazkr lavozimda adolatri ta'minlash, qonuniylik va huquqni madaniyatni yuksaltirish yo'lida samarali ish olib bordi. Afsuski, razolat va zulmga asoslangan jamiyatda uning bu ezgu harakati yana qadr topmadni. Aksincha, 1937-yil 29-iyulda mamlakatning markaziy nashri bo'lgan "Qizil O'zbekiston" gazetasining 166-sonida maxfiy "N.Sh." imzosi bilan "Olyi suddagi saxiyalar" nomli xabar bosildi. Unda yozilishicha, go'yoki Toshkentdag'i 21-do'kon mudiri Xalikovning faoliyati tekshirilgan va natijada 4416 so'mlik kamomad aniqlangan. Aybdor 2650 so'mni to'lagan holda Olyi sudga shikoyat yozgan. Olyi sudda Muhammedov, Abdurahmanov, Zamondeyev ishi ni o'rganib, uni oqlab chiqqani keskin tanqid qilinadi. Vaholanki, sudda Xalikovning g'arazli maqsad-da nohaq ayblangani o'z isbotini topgan edi.

1937-yil 17-sentyabrdan bo'lgan boshlang'ich partiya tashkiloti majlisiga chaqirilgan Muhammad Rasul Zamondeyev NKVD tomonidan qamoqqa olingan Sultanbek Xo'janov va Karim Abdullayevlar bilan tanish bo'lgan, deb partiyaning haydaladi. 1937-yil 10-oktyabrdan Toshkent shahar, Kirov tumani partiya qo'mitasida yana Zamondeyev masalasi ko'tariladi va uning o'tmishi, Saidnosir Mirjalilov oilasiga kuyov bo'lgani aksilinqilobiy faoliyat sifatida baholani, Dalayan tomonidan hujjalashtiriladi. Shundan so'ng NKVD xufyalari yana ham faollashib, uning aksilfaoliyati haqida chaquvlar yetkaza boshlaydi.

1938-yil 17-yanvar kuni tergovchi Berezikov Muhammad Rasul Zamondeyevning sobiq "Alash o'rda" a'zosi, 1931–34-yillarda aksilinqilobiy tashkilotga a'zo bo'lgan, deb O'zSSR JKning 60-, 67-moddalarini qo'llab, qamoqqa olish to'g'risidagi qarorni imzolaydi. 1938-yil 18-yan-

tuhmat, hech qanday aksilinqilobiy tashkilot mavjud emas, deydi. Biroq uzoq davom etgan jismoniy qynoqlar va ruhiyah qaytishlar ortidan 1938-yil 17–19-mart sanasi bilan yozuv mashinksasida bitilgan bir necha varaqdan iborat so'roq bayonnomalari imzolashga majbur bo'ladı. Unda 1922-yil o'zi bilan Toshkentga kelib o'qigan yigitlarning barchasi qulqoq qilingan boy va qozilarning bolalari bo'lgani, "Turkiston" savdo shirkati boshliqlari Saidnosir Mirjalilov, Mirzarahim va Abduvahhab Otoboyevlar asosan "bosmachilar"ni kiyim-kechak, ozuqa, otlari ni yem bilan ta'minlashga harakat qilgani, sovetlarga qarshi aksilinqilobiy tashkilotga O'zbekistonidan Akmal ikromov, Fayzulla Xo'jayev, Qozog'istonidan Qulumbetov, Qirg'izistonidan O'zbekbekov, Turkmanistondan Aytakov, Tojikistondan Abdulla Rahimboyev kabirinchi rahbarlar a'zo bo'lganini, o'zining 1935–37-yillarda prokuror yordamchiligi vaqtida amalga oshirgan aksilinqilobiy faoliyatini "tan oladi". (Albatta, keyingi so'roqlarda yuqoridagi ko'rsatmalarini rad etadi.)

Muhammad Rasul Zamondeyevning bo'yinidagi sirtmoq mahkam tortilgan, uning qaysi kuni otishilini belgilashgina qolgan edi.

Biroq uning baxtilga shu vaqtarda istiboddod markazi bo'lmish Moskvada vaziyat o'zgarib qoladi. NKVD komissari Yeov ishdan olinadi. Hali oxiriga yetkazilmagan ko'pgina siyosiy ayblovlari bo'yicha jinoi ishlar to'xtatib qo'yildi.

1939-yil 11-iyulda vaziyat o'zgarganini ang-lagan Zamondeyev O'zSSR IIXK nomiga ariza yozib, o'zining 1938-yil yanvardan hibsd bo'lib, 1939-yil 19-mayda ish yakunlanganiga qaramay, qismatining hamon nomalumligini, tergov noqonunu o'tkazilganidan norozi ekanni yozadi. Shundan so'ng uning ishi qaytadan o'rganishga topshiriladi.

1939-yil 23-avgustda O'zSSR IIXK o'rinosos Boyko imzosi bilan tayyorlangan qarorda Zamondeyev ishi o'rganilgan, ayblovlari isbotini topmagani, berilgan ko'sratmalar daillanmagani uchun O'zSSR JKning 60-, 67-moddalarini bekor qilinib, jinoi ish tugatiladi. Shu kunning o'zida Rasul Zamondeyev Toshkent turmasidan ozod qilinadi.

Darhaqiqat, 1922-yil Toshkentga kelib, "Ko'mak"da ilm o'rgan turkistonlik yoshlar orasidan keyinchalik yirik olimlar, taniqli rahbarlar yetishib chiqdi. Jumladan, Karim Abdullayev O'zSSR Sog'liqni saqlash xalq komissari, Safo Saidmurov, Beglar Jo'nayevlar SAGUDA dars berdi. Biroq birortasi o'z oldiga qo'ygan ezgu maqsadlariga erisha olmadni. Yana ham aniqrog'i, qattol-



"Alash o'rda" partiyasi a'zolari.

var kuni bitilgan order asosida Toshkent shahri, Xoroshin ko'chasi 19-uya tintuv o'tkazilib, hibsga olinadi. Shu kuni to'dirilgan shaxsisi qaytishda uning oila-zolari sifatida turmush o'trogi Zuhra Aymetova (30 yosh), farzandlari Oyisha (13 yosh), Adolat (11 yosh), Erkin (9 yosh) va Po'lot (2 yosh)larning nomlari qayd etilgan.

1938-yil 28-fevral kuni so'roqda Zamondeyev qo'yilayotgan ayblovlarning barchasi

varzum bunga imkon bermadi. Aksar qismini eng kuchga to'lgan vaqtida, hali 40 yoshga kirar-kirmas, 1937–38-yillardagi "Katta qirg'in" o'z domiga tortib ketdi. Tirik qolganlari esa Muhammad Rasul Zamondeyev kabi o'zining soyasidan ham qo'rqiб, umrini xastalik bilan kurashib o'tkazishga majbur bo'ldi.

Bahrom IRZAYEV,
Qatag'on qurbanlari xotirasini davlat
muzeysi bosh ilmiy xodimi

Aziz vatandoshlar, fan, san'at, adabiyot va milliy tariximizning jonkuyar ixlosmandlari!

Man, yana bir yangi yilni ezgu niyatlar bilan qarshilab turibmiz. Ortida qolgan 2024-yil yurtimiz tarixida zarhal harflar bilan yozishga arzigulik voqealarga boy bo'ldi.

Ayniqsa, Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev tomonidan 2024-yil 19-iyundagi "Siyosiy qatag'on qur-

boni bo'lgan yurtdoshlarimiz hayoti va faoliyatini o'rganish, targ'ib etish hamda ularning xotirasini abadiylashtirish borasidagi ishlarni kengaytirish to'g'risida"gi qarorning qabilini qilishi hamda vatan ozodligi va hurriyati yo'lida aziz jonlarini fido qilgan mingdan ziyod shahid bobolarimiz pok nomlarining oqlanishi, shubhasiz, yurtimiz tarixidagi misli ko'rilmagan

voqealardan hisoblanadi. Bu ezgu ishlar 2025-yilda ham jadallik bilan davom etajak.

Muhitaram yurtdoshlar, aziz ga-zetxonlar! Boshlangan yangi yilning ilk kunlaridan turib sizlarga mustahkam sog'iqliq, oilaviy baxt-saodat, xona-donining yaxshi kunlar bo'lishini; 2025-yilda ham sizlarga quvonch va shodlik hamrohlik qilishini chin dildan tilab qolaman!

XOTIRA AZIZ



QATAG'ON

QURBONLARI

(Davomi. Boshlanishi o'tgan sonlarda).

Zaki Sattarov – 1904-yilda tug'ilgan. Millati tatar. 1928-yil 25-apreldan 1929-yil 1-iyuligacha Kattaqo'rg'ondagi Respublika 1-isolyatorida o'quv tarbiyavi bo'lim mudiri, Kattaqo'rg'on rayon qishloq xo'jaligi kredit shirkati raisi, 1930–1932-yillarda Mirbozorda Narpay rayon ko'kolxolar soyusu raisi, 1932-yil dekabrigacha Kattaqo'rg'on rayoni shirkatboschilari Mirzorozda Narpay rayon ko'kolxolar soyusu raisi, 1932-yil 1-oktyabrdan 1934-yil 1-oktyabrgacha Marhamat rayonidagi "Stalinchilar ovozi" gazetasi muharriri, MTS siyosiy bo'lim boshlig'i, rayyiroq'om raisi, 1934-yil 1-oktyabrdan 1937-yil 28-martgacha Samargandagi "Lenin yo'lli" gazetasi mas'ul muharriri vazifalarida qabul qilish byurosi mudiri, 1932-yil 8-dekabrdan 1933-yil oktyabrgacha "Kolxozi yo'lli" gazetasi tahririyating Andijon va Asaka shaharlaridagi maxsus muxbiri, 1933-yil 1-oktyabrdan 1934-yil 1-oktyabrgacha Marhamat rayonidagi "Stalinchilar ovozi" gazetasi muharriri vazifalarida qizmat qilgan. Shaxsiy varaqasida turk, rus, qozoq, o'zbek, tatar tillarini bilishi qayd etilgan. 1937-yil 27-mayda partiyaviy hushyorlikni susaytingani, muharrirligida gazeta sahifalarida jadidlik harakati haqida maqola va xabarlar berganlikda ayblanib, unga qat'iy hayfsan e'lon qilingan. SSSR Oliy sudi Harbiy kollegiyasi sayyor sessiyasining 1938-yil 13-oktyabrdagi yig'ilishiда Zaki Qiyomovich Sattarov utuvga hukm qilingan,

TOMOSHOG'A BORMOQ VA TOMOSHO BO'LMASLIQ ZIKRIDA

Ey, farzand, bu kun archa bayram bahonayi sabab senga tomosho va uning madaniyatni va zavq-u zarofati va shavq-u sharofati va taft-u tarovati va husn-u halovat xususinda bir shingil nasihat bor. Magar ushbu pandalarim bir qulog'ingdin kirib, iikkinchisidan chiqar bo'lса, fahm-u farosating ham zehn-u zakovating ham xulq-u hamiyating qasriga falokat bor.

Eng avvalo, tomosho tanlashni bilg'il. Bilmasang, ahli donishlardi so'rg'il. Qulogni batang qilg'uchi, fe'l-u xo'yni satang qilg'uvchi, o'tkir aqlni zang qilg'uvchi, tafakkur ko'zini chang va hamyonni tang qilg'uvchi "jinlar bazm'din yiroq turg'il. Qaysiki tomoshogohga borsang, o'yun avvalida g'oyibdan bir sado kelg'ay: "Aziz-u muhtaram tomoshabin, tomosho zalinda isiptiri ichimlik ichmak, nos va tamaki chekmak, yo'laklarni ilos qilmak, kurash tushmak, mushtashib yoqavayron bo'lmak, eshakmindi o'ynashu va misiqasiz raqs tushmak qat'yan man etiladir!" San bu taqidin minba'a ajablanub, bu zalg'a qanday yovvoyilar jamuljam bo'lg'an erkan deb yoqangni axtarmag'il. Bular Alimi, Isoqdamni qolg'an gaplar.

Ey, farzand, teotra'borar bo'sang. Behbudiy hazratning "Teotr bu – ibratxonadur" deyilmish naqli dasturi amaling bo'sun. Yodingda tutg'il, san tomosho zalida akt'o emassan, hammani o'zinga qaratishdin tuyig'il. Odmi kiyin, quay va loyiq libosda bo'lg'il. Borishdan burun qo'yilajak asar to'g'risinda, muallifi haqinda va boshqa ijodkorlar xususinda o'qub, tafakkur etg'il. Dabburustdan borsang, teotr tomidin "muborak" boshingga tarasha tushmasun, deyman. Angrayib qolmag'il, deyman. Borar bo'sang, gulshanda guldek, bog'da g'unchadek go'zal o'trig'il.

Bayt:

"Magic city"da yurmag'il
oq saqichni hubob aylab,



*Ham masxara bo'limg'aysan,
zo'ntigingni rubob aylab.*

Ey, farzandi arjumandim, qorin-qursog'i uuda toldirib, nafs-u xirs-u havasni ko'cha-ko'ya o'dirib borg'il. "To'ya borsang, to'yb bor, yomonliging qo'yib bor, yamoq to'ning kiyib bor", degan naq-lu nasihat bor. Ore rost so'z ushbuskim, teotr ham bamisolni to'yxona. Mehmonga borar bo'sang, o'zingni bir qadar sipo tutarsan, ibratxonada esa ming chandon halim bo'lg'il. Borgan xonadongda hech vaqt saqich chay-namisan? Ani mezon uyining kursi-larig'a yopishdirib qo'yarmisan? O'rindiq-larig'a beadablik birla "M + A = S" deya chizib ketarmisan? Mezbon gapirganda luqma tashlarmisan? O'zingdin har turlik chiqindi goldirarmisan?

Ey, farzand, konsergta borar bo'sang, o'yunching xironiga esh bo'lub, novozanda-yu sozandaga xesh bo'lub, xonandaga pesh bo'lub (pesh – xofiz ahlining jargon so'zi bo'lub, ustazoda san'atkorma'nosini bildiradi, –izoh bizzdan)

xushtagningni jo'et etmag'il. Harchand yangi olg'an ersang-da, tilponingi san'atkorg'a peshlamag'il. Fanorchi ota emassangi, kunduzi chiroq yoqib o'zingga farosat istasang. Yaratganga beedad shukurlar bo'sinkim, ahli sahaning o'z fanorlari bor. Kimsan Xudoybergan Devonovga shogirdi mutlaq bo'sang ham o'zgalarining ma'naviy mulkin tasvirg'a olmag'il, tasmag'a solmag'il. Zotan, mulfuruxsatiga tuyassalar mundin mustasno.

O'perag'a tushsang, tek o'tirg'il, yoqmasa chiqib ketma, chiqib ketar bo'sang, yaxshisi, bormag'il. Magar chiptasi tekin erta, toshni-da yutgiday o'zingni urmag'il va ham bezrayib turmag'il, falon pulg'a xarid qilg'an bo'lsang-da, shu so'z – aqshasi kuyg'an bir kimarsa bir nimarsani yutibdur, degan naq-lu hikmatga ergashmag'il. Cho'ng ovozli xonandalar navozish aylaydirg'on, muhtasham ariyalar (ari uyas emas, – bu izoh ham bizdandur) qo'yiladurg'on, jang nog'orasi-yu bur-

g'usi yangraydirg'on, chigal-chigal, chuvalang-chuvalang karnay-surnaylar na'ra tortadig'on, chittakdayin, chug'urchuqdayin, ta'bir joiz bo'lса, chigirkadayin pariyyashlar belozim likillary-dur'on tomosholarg'a (18+) murg'ak farzandi arjumandini hargiz olib bormag'il. Iloyo, mundin aning ko'z-u ko'ngli, qulog'u zehni aziyat topmasun. Norasida ko'armanlar uchun maxsus aql-u hushig'a xush yoqadig'an tomoshogohlar bor, shularg'a oborg'il.

Ey, farzand, kinog'a borsang, harchand hamrohangning oyod-qo'li, bilag'-u kuragi uyushib turg'an bo'lsada, zinhor-bazinhor qutlug' dargohda uqalab qo'ymag'il. Ola nazarlardin bo'limg'il, o'zingni tiyg'il. Saning be-abab barmoqlarining nozuk yelkalari, to'lqin-to'lqin sochlari, oydek nurasfshon, marmar kabi silliq, ipak-dayin mayin, ukpar misol toza, qor yanglig' oppoq, marvarid singari bejirim yuzlari uzra sirg'almasun va ham sovuqda yorilg'an lablaring

aning ilkida sayr etmoqqa hargiz jur'a yalamasun. Yana shuni yodda tutg'ilkin, kino pardasi tushg'anda, hayo va ibo, noz-u istig'no pardalar ko'tarilmasun! Bori azm-u shijoatingni chimidiq pardasi ortig'a yashirg'il.

Ey, farzandi arjumandim, har qaysi tomosho zalg'a kirarda "Gardero'b" atalmish bir maxsus xonaqo hoziritur. Anda hozir-u nozir xizmatchig'a har qancha qimmat bo'lmasun, sirma-yu pochapostining, tug'ilmag'an qo'zi tersidan ishlang'an mo'ydor telpaging, Qoraq'ol' barxanlarning tuzini yelag'an chuvalong qo'chqor terisini oshlab tikilg'an, paxta yog'i ila moylang'an ag'darma etigingini bexijolat ishonib topshirishing mumkin. Chiqqaningga kamoli ehtirom va ham shirin-shakar luf ila ashyoilarining sanga qaytarub berg'ay.

Yana shuni yodda tutg'ilki, tomosho vaqtida ko'rvuchilarg'a ziyon-u zahmat yetkazib, alarning oyog'ini bosib, oldini to'sib, u boshdin bu boshg'a o'tmoq, tomoshogohni boshg'a ko'tarmak ham durust ish ermas. Bor ilmu amalini ishg'a solib, barchani hayratg'a qo'ygan san'atkorni boshg'a ko'tarsang, bosh ustina... Tomoshoning yarmisida xonlardek kerishib kirmoq, to'ralardek to'rlamoq va yoxud yarmisida qovun po'choq ustidin xom suv berilg'an tirraqi buzoqdek murodonxoni shitob ila tark aylamoqda nojioz amal hisoblanur.

Ey, farzandi, kinog'a borsang, har-chand hamrohangning oyod-qo'li, bilag'-u kuragi uyushib turg'an bo'lsada, zinhor-bazinhor qutlug' dargohda uqalab qo'ymag'il. Ola nazarlardin bo'limg'il, o'zingni tiyg'il. Saning be-abab barmoqlarining nozuk yelkalari, to'lqin-to'lqin sochlari, oydek nurasfshon, marmar kabi silliq, ipak-dayin mayin, ukpar misol toza, qor yanglig' oppoq, marvarid singari bejirim yuzlari uzra sirg'almasun va ham sovuqda yorilg'an lablaring

Tilak:
Murodim shulki, murodingg'a yet-g'aysen!
Seshanba,
Hijriy 1446-yil,
Jumodus-soniy oyining 29-kuni,
Milodiy 2024-yil 31-dekabr shomida sarxush bitdim.

Otaqo'zi Dodaxo'ja o'g'li
BOBOQAND



Bosh muharrir:
Iqbol Mirzo

Mas'ul kotib:
Shuhrat Azizov

Navbatchi muharrir:
Muhamay Pirnafasova

Sahifalovchilar:
Erkin Yodgorov
Nigora Tosheva

Tahririyatga yuborilgan maqolalar
muallifiga qaytarilmaydi va ular
yuzasidan izoh berilmaydi.

Gazeta 2023-yil 26-dekabrda
O'zbekiston Respublikasi
Prezidenti Administratsiyasi
huzuridagi Axborot va ommaviy
kommunikatsiyalar agentligi
tomonidan 195115 raqam
bilan ro'yxatga olingan.

Kirill yozuvidagi addadi – 7 477
Lotin yozuvidagi addadi – 12 569
Media kuzatuvchilar – 19 285
Buyurtma: G – 140.
Hajmi: 4 bosma taboq, A2.
Nashr ko'rsatkichi – 222.
Tashkilotlar uchun – 223.

1 2 3 4 5 6



KIRPI VA KIPRIK

uchun ushbu jonzot tipratikan deb atalgan ekan. Hozir "kiprik" deyidigan so'zimiz ham aslan shu so'z – "kipri" bilan o'zakdosh.

Hazrat Navoiy bir o'rinda shunday deydi:
Vahki, har kirpiq bir nishtar

erur zahrolud,
Garchi bor ul iki nargisda

shakarb ox to'la.

Vaqt o'tishi natijasida so'zda metateza hodisasi (tovushlarning o'rini almashishi) yuz bergan: "kiprik" – "kiprik". Qozoq qardoshlarimiz hozir ham "kiprik" deyishadi. Demak, "kiprik"larimiz ham "tikan"ga o'xshagan uchun shunday atalgan bo'lishi haqiqatga yaqin.

Husan MAQSUD

TARMOQLARDA NIMA GAP?

BEHUDA BAHS NE KERAK?

Har safar dekabr oyi oxirlayversa, ijtimoiy tarmoq foydalanuvchisi bo'lgan yurtdoshlarimiz ikki guruhga bo'linib, ko'hna bir bahsga kirisha ketadi: Yangi yil bayramini nishonlash joizmi yoki yo'q?

Tarmoqda o'zidan "fatvo beruvchi" yasab olgan, lekin real hayotda tahorat olishni ham bilmaydigan "internet shayx"larining hukmnamo chiqishlari bayram mushaklaridek potirlab ketadi.

Haqiqiy ilm ahlidan bu borada so'ralganda, ular bu bayramning denga aloqasi yo'qligini, bu dunyoviy bir urf-odat ekanini, bayram qilish-qilmaslik har kimning ko'ngil ko'chasiiga bog'lilqigini ta'kidlashadi.

Shaxsan men bu bayramni turli orzu-maqсадлар билан бoshlangan yilning sarhisob davri, kelgusi rejalar, niyatlar ibtidosi, deb tushunaman. Shunga monand boshlanajak yangi kalendar yilni xursandlik bilan kutib olish, qolaversa, ertaklar olamida yashovchi beg'ubor



bolalarimning shodligini chandon oshirish uchun yuni bayramona bezatish, turli shirinliklar ulashib, ularni quvontirishni afzal bilaman.

Mayli, o'sha "internet shayx"lari juda istayotgan bo'lsa, yangi yilni bayram sifatida nishonlamasini. Bayram kunlari tansiq taomlar bilan qarindosh-u qo'shnilarini mehmon qilaylik. Shu o'rinda men ham mast qiluvchi ichimliklardan tilyish tarafodi ekanimni aytilb qo'yay. Asosiyasi, bayram bir-birimizni yo'qlash, oqibat ko'rsatish, silayi rahm ayyomiga aylansin. Yangi yil muharror bo'lsin, aziz hamyurtim!

Bekmurod BO'RIBOYEV,
Facebook

bayram ular talqin qilayotganidek diniy aqidalarga zid, g'ayridinlarninggina bayrami emas. Bugun butun dunyo musulmonlari yangi yil arafasida bir-biriga egzu tilaklarni yo'llab, boshlanajak yil barokatlari kelishini so'rab niyat qilishadi. Egzu niyat qilishning esa bior dinda taqiqlanganini shaxsan men bilmayman. Iso alayhissaloming tugh'ilgan kuni degan iddaoga javob, u zoti sharif ham Xudonning payg'ambarlaridan biri, u kishining mavlud ayyomlarini nishonlash ham unchalik munkar bo'lmasa kerak.

Shuning uchun ko'ngilni keng qilib, boshlanajak yilni yaxshi kayfiyatda kutub olaylik. Bolalarga she'lar aytirib, ular bilan birga bola bo'lib o'yab-kulaylik. Eng tansiq taomlar bilan qarindosh-u qo'shnilarini mehmon qilaylik. Shu o'rinda men ham mast qiluvchi ichimliklardan tilyish tarafodi ekanimni aytilb qo'yay. Asosiyasi, bayram bir-birimizni yo'qlash, oqibat ko'rsatish, silayi rahm ayyomiga aylansin. Yangi yil muharror bo'lsin, aziz hamyurtim!

Manzilimiz:
Toshkent shahri,
Shayxontohur tumani,
Navyo ko'chasi, 69-uy

Telefonlar:

Qabulxonasi: (71) 203-24-20
Devonxona: (97) 745-03-69
jadidgzt@mail.ru (71) 234-21-17
Jadid_gazetasi@exat.uz

"Sharq" nashriyot-matbaa
aksiyadorlik kompaniyasi
bosmaxonasi.

Bosmaxona manzili:
Toshkent shahri,
Buyuk Turon ko'chasi, 41-uy.

Bosishga topshirish vaqt: 21:00
Bosishga topshirildi: 20:30
Sotuvda narxi erkin.

